

ȘTEFAN GHEORGHIU

547

Rotița

Editura Confederației Generale a Muncii

ȘTEFAN GHEORGHIU

Revista

Editorial Board: Ștefan Gheorghiu, Constantin Brăncuși, etc.

ȘTEFAN GHEORGHIU

1087
20-

859.0-3
G42

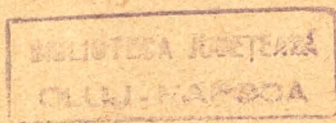

492660R

R O T I Ț A

ACEASTĂ LUCRARE A OBȚINUT
PREMIUL I PENTRU NUVELĂ
LA CONCURSUL ANUAL DE STAT „11 Iunie”
INSTITUIT DE MINISTERUL ARTELOR PE ANUL 1949

h92.660

FONDUL
IOSIF PERVAIN

* * *

1 9 4 9

EDITURA CONFEDERAȚIEI GENERALE A MUNCII

9/G42

I

— Să ai grijă, Vladel! Strungul ăsta e nou. Am lucrat la el cu drag. Acum, ai să lucrezi tu și-o să ai mare plăcere de el să-l mânuești!

Și Radu, care vorbise, mângâie cu mâna lui tăblița de alamă pe care se aflau săpate literele negre ce arătau în limba rusă numele întreprinderii unde a fost construit strungul. Apoi, privirea lui se roti în jur și se opri, pe rând, asupra celorlalte strunguri, rânduite în atelier. Fața i se luminează, în timp ce pleoapele ochilor lui albaștri clipiră într-o nespusă admirație, ca în fața unei priveliști minunate. În atelierul larg, strungurile sovietice, aduseseră cu ele o nouă lumină, dând un aspect mai plăcut încăperii.

Radu, mângâie tăblița de alamă și scobi cu unghia literele săpate și înnegrite de ulei și praf. Nu cunoștea limba rusă, dar știa că pe tăbliță este săpat numele unei uzine pe care buzele lui le rostea adesea. „Crasnâi Proletari” îi spunea uzinei și Radu aflase dela un muncitor că asta în românește înseamnă „Proletarul Roșu” și că uzina este construită undeva la Moscova...

Se reculese din toropeala gândurilor și privi spre tânăru din față. De partea cealaltă, Vlad părea că n'a fost atent la cuvintele tovarășului său. El sta țeapăn, cu fața cufundată într'o tăcere aspră, care te făcea să înțelegi că sufletul îi este străbătut de gânduri adânci. De sub sprâncenele lui stufoase și

negre doi ochi aspri străpungeau vopseaua cenușie a strungului. Trupul uscățiv și-l sprijinise în mâinile lungi și osoase, prinse clește, în manivelele argintii ale căruciorului. Așa cum stătea aplecat peste strung, cu ochii pironiți pe universal, părea că este preocupat de însuși mersul mașinii, de sbârâitul motorului, sau de șpanul tăiat de cuțitul vânat. Dar nu mașina, care în acel moment era încă țeapănă, ci alte întâmplări neplăcute de care se lovise în ultimul timp, îi frământau adâncul sufletului. În creierul lui se furisaseră fel de fel de gânduri. Simțea cum sângele îi ațeargă năvalnic și fierbinte în labirintul vinelor, transformându-l într'un om răscolit de pricini adânci. Cu toate acestea, în acel moment, frământarea sufletului său îl făcea să fie absent și nepăsător la tot ce auzea, la tot ce vedea în jur. Cuvintele tânărului aflat în fața sa, nu-l schimbaseră cu nimic. Vlad rămase și mai departe în aceeași nepăsare de care era cuprins, chiar atunci când vocea lui Radu continuă, pe acelaș ton de prietenie:

— Știi, Vlade? La strungul ăsta am lucrat două luni, zi de zi, ceas de ceas. Am avut destulă vreme ca să-mi leg munca și sufletul de el, de cântecul și sbârâitul lui. Omul când lucrează la o unealtă care-i place și se împacă bine cu ea, și-o simte din ce în ce mai aproape. La fel s'a întâmplat și cu mine...

Vlad, ridică privirea și-și frământă mâinile furnicate de ceva ascuns. Păru că încearcă să-și curme moleșeala, să se trezească la viață. Privi spre tânărul din față cercetător, apoi spre strungul încrămenit și gândurile ce-l frământau pieriră pentru o clipă. Ele reveniră numai atunci când ochii lui se pironiră în

golul atelierului, departe prin fereastra cu rame de metal. În minte i se perindară întâmplările din ultimul timp, obsesie de care zadarnic căuta să scape...

Și în timp ce Vlad deveni și mai abătut, în ochii lui Radu licăriră luminițe, prinse ca două steluțe în albastrul pupilelor. Se părea că Radu n'a venit numai pentru a preda strungul cel nou lui Vlad înainte de plecare, ci și pentru a-și lua rămas bun dela mașina pe care o îndrăgise atât. Și pe când Radu vorbise cu privirea țintuită spre strung, pe fața tânărului Vlad mijiră alte cute și mai adânci. Gândurile porniră să-l frământa cu repeziciune, să-i răscolească sufletul, asemeni unei ape rostogolită în zeci de vârtejuri. În acelaș timp, un potop de întrebări se abătura asupra lui Vlad, prinzându-l ca într'un clește, din care nu te poți desprinde.

„Ce tot mă pisează la cap cu strungul lui? Să-l ia în spinare și să plece dacă-i atât de drag. Vrea să-mi arate prin vorbe că-și iubește mașina? Dacă-i este greu să plece, atunci de ce s'a mai înscris la examen? Pentru ce merge la școală și nu stă aici, în fabrică, lângă strung? Da, să stea în uruitul ăsta aspru, să rămână o viață întreagă strungar. Să fie cu ochii mereu prinși de universal, să urmărească piesele sgâriate de cuțit, să se cocoșeze și să îmbătrânească lângă mașină!” Privirea lui Vlad se răsuci cercetătoare spre fruntea senină a tânărului din față. Il privi îndelung, zâmbi șters, unduindu-și buzele într'o cută ironică. Radu însă părea că nu e atent și preocupat, nici de gândurile lui Vlad și nici de zâmbetul ironic al acestuia. El nu vedea decât atelierul cu miros de ulei și strungurile cele noi care-l îmbogățiseră. Sim-

țea în trup flacăra nestinsă a unui rămas bun și strungurile i se păreau tovarăși de muncă la fel cum i s'ar părea fiecare muncitor al uzinei. Sufietul îi era copleșit în acel moment de o greutate apăsătoare, care-l cuprinde pe om atunci când îi este dat să se despartă de lucruri scumpe pentru el în viață. Intinse palma și mângâie părintește universalul neted și lucios al strungului.

— Azi, Vlade, mă despart de lucruri dragi pentru mine. Trebuie să p.e.c. Dacă aș renunța la școală, mi-ar fi și mai greu. Acolo ai posibilitatea să înveți mai mult decât ai putut învăța; să cunoști mai mult decât ai putut cunoaște. La școală începi să pricepi lucruri de care te izbești zi de zi. Fierul nu ți se mai pare atât de complicat. O unealtă nu ți se mai pare greu de construit. Planurile le vezi și nu sunt greoaie, la fel cifrele încălcite. Totul îți apare în jur mai simplu și lucrurile mai ușor de priceput...

Ochii lui Radu se ridicară de sub pleoapele netede, întâlnind într'o clipire șirul cutelor adânci, săpate pe fruntea lui Vlad. În acelaș timp și ochii lui Vlad căpătară mai multă lumină și printr'o sforțare, el căută să pară cât mai liniștit. Totuși în mintea lui gândurile răscolitoare continuau să se agite ca o apă învolburată, lovită puternic de zăgazuri. Cuvintele lui Radu aveau darul să stârnească o vijelie cumplită în creierul lui, să-i reamintească șirul întâmplărilor prin care trecuse în ultimul timp. „Radu vorbise de școală, își spusese Vlad. li era oare atât de dragă școala? Poate... Și el se înscrișese la examenul de admitere. Nu pentru că îi era dragă școala. Nu! Și nici tălpile nu-i ardeau după învățătură.

Nu! Ii era greu să cetească, să studieze. El, Vlad Leonida, n'a fost ca ceilalți băieți. Urmărise altceva prin înscrierea la examenele de admitere. Da, a vrut să scape de meseria asta de strungar. De uruitul motoarelor, de sgomotul metalic al fierului. Acum i se pare ciudat că Radu este dornic să plece. Că abia așteaptă să ia contact cu școala. Cum s'ar mai fi dus și el. N'ar mai fi făcut nazuri și nici nu s'ar fi gândit să-și ia rămas bun dela mașini, să-i pară rău că se desparte de ele. El, Vlad Leonida, ar fi avut un singur gând: să termine școala și să se întoarcă cu diploma. Da! Cu diploma de sub-inginer. Atunci ar fi umblat cu haine curate, ar fi dat dispoziții în dreapta și'n stânga și ar fi avut un salariu mai bun". Il invidia pe Radu la gândul că atunci, când se va întoarce, nu va mai fi strungarul de până ieri. Radu va trece prin ateliere cu schițe și planuri în mână, va da ordine și sfaturi; va face observații atunci când o piesă n'a fost reușită. Și în furtuna gândurilor sale, Vlad îl zărea aeeva pe Radu, răbufnind pe ușa atelierului cu piese lucrate la strungul său. Il vedea cum se apropie îngândurat și cum îi arată una din piese, spunând: „Vlade piesa asta trebuia făcută altfel. Aveai planul pe care ți l-am dat. Măsoară și tu. Ai să vezi că este greșită...”

Vlad își ridică privirea spre tânărul din fața strungului și fruntea acestuia i se înfățișă limpede. Doar ochii lui Radu purtau o căutătură ciudată spre el, ca și cum se străduiau să pătrundă în adâncurile gândurilor sale. După o îndelungă privire, Radu se îndepărtă de strung, apropiindu-se de fereastra largă în care zorii băteau de mult luminoși. Vlad îl urmări

cu privirea și în sufletul lui își făcu loc acelaș sâmbure răutăcios.

„Sub-inginerul”, și zâmbetul ironic i se așternu pe față. „Sub-inginerul... Pardon..., viitorul sub-inginer”.

Intre timp, Radu se apropie de strung și pașii lui se opriră în locul pe care-l ocupase mai înainte. Luă echerul așezat pe șenilele de oțel și începu să-l învârtească pe deget. Echerul părea că se transformase într'o elice ce se învârtește în botul unui avion gata de decolare. Când ridică fruntea și echerul amuți, privirile tinerilor se încrucișară pentru o clipă. Radu ridică echerul în fața ochilor, căutând parcă să-i numere liniuțele milimetrice. După o uitătură îndelungă, îl puse cu grijă la locul său. Privi din nou spre Vlad și întâlni aceeași ochi pierduți undeva în golul atelierului. Radu își dăduse seama din capul locului că Vlad are ceva pe suflet. Incercase cu vorbe blânde și uneori copilărești, să-l rupă din încheștarea grea a supărării. Dar vorbele lui frumoase nu reușiseră să insuflă căldură în sufletul prietenului său, în momentul acestui rămas bun. A văzut că Vlad rămăsese acelaș om până la sfârșit. Absent și rece.

Radu luă o hotărîre. Va vorbi deschis. Da, altfel nu va reuși niciodată să afle, să pătrundă gândurile prietenului său. Și de data asta vorba lui răsună hotărîtă:

— Ce ai, Vlade? Pari să nu fii în toane'te ta'e..

Vlad tresări. Șirul dinților lui albi strânseră cu tărie într'o mușcătură buzele. Privi spre Radu și ridică din umeri:

— N'am nimic, îngână el.

Dar Radu dădu din cap și nu se lăsă:

— Nu, Vlade, spune drept. Ai ceva. Am văzut lucrul ăsta dela început...

Cutele de pe fruntea lui Vlad trălau că el se află în cumpănă. După o scurtă ezitare, vorba lui se auzi plină de hotărîre în urechia tovarăşului său.

— Ei bine, am! se destăinui Vlad, încleştându-şi fălcile osoase ca şi cum dorise să sugrume vorbele pe care ar fi vrut să le rostească plin de supărare.

— Aşa, nu trebuie să ascunzi nimic. Doar suntem prieteni de când eram copii. Ei, doar eu îţi spuneam de multe ori necazurile. Nu trebuie să-mi ascunzi nimic, auzi tu, Vlade, nimic.

— N'am să-ţi ascund, Radule. Am să-ţi spun, se hotărî Vlad. Am să-ţi spun, Radule, că mă las de meserie. Imi caut alt rost. Poate mă fac şofer, ştiu să conduc maşina... Poate altceva... Orice, numai strungar nu... Nu!

Radu păli şi pentru prima oară faţa lui se încruntă :

— Eşti copil, Vlade. Ştii, un copil fără minte, iartă-mă că-ţi spun.

— Poate că sunt, dar să ştii că mă ţiu de cuvânt şi că... am hotărît.

— Hai, Vlade şi lasă copilăriile. Gândul să ne fie mereu înainte aşa cum ne este şi pasul. Sunt atâtea de făcut, încât nu-i timp de şagă. Oare nu simţi în jur cum oamenii grăbesc şi mai aprig motoarele? Nu vezi cum lucruri noi şi multe se clădesc? Numai un om fără suflet şi orb nu poate vedea şi auzi.

— Tu spui lucruri mari, Radule, dar, eu poate nu prea le înţeleg. Adevărul este că, atunci când nu-ţi reuşeşte ceva în viaţă, înseamnă că eşti un

prost. Iată dece mă consider un prost, un nimic pe lume și ochii lui Vlad se rotiră de-a-lungul atelierului, măsurând strungurile încă tăcute. Era în zori și prin fereastra largă pătrundea limpezimea zilei. Ceilalți lucrători încă nu se arătaseră și Vlad continuă să vorbească și mai departe, nestingherit:

— Nu sunt pentru școală? — spuse el privind tîntă în ochii tovarășului său. N'am reușit la examen? Nici aici nu pot sta — și obrajii se făcură purpură. Din adâncul pieptului i se înalță șueratul, ca un suspin. Vezi, tu Radule, eu, n'am decât patru clase primare și...

— Greșești, Vlade, izbucni Radu. Mulți tovarăși din fabrica noastră n'au decât patru clase. Alții au numai două. În trecut săracul nu putea învăța. Asta ne-o doreau dușmanii noștri. Să fim mereu neștiutori, îndobitociți, pentru a sluji fără crâcnire. Acum însă, când dreptul la învățătură îl au cei care muncesc, toți suntem mai mult ca oricând dornici de carte. Privește-l pe Florea, strungar, la fel ca și noi. Avea patru clase, dar era băiat bun și priceput. Organizația de Partid l-a sprijinit să învețe. L-a propus apoi sectorului și Florea a fost trimis la școala de ofițeri. Florea nu și-a pierdut timpul degeaba. A învățat și acum ai văzut doar cu ochii tăi, că avea pe umeri gradul de locotenent. Și mai sunt destui tovarăși care au câte patru și chiar două clase primare. Tovarăși care învață și care au munci de răspundere. Când ai un ajutor prețios ca al Partidului, Vlade, nu-ți mai trebuie altceva decât voință și multă inimă. Atunci crești într'o lună de nu te mai recunoști. Incepi să cunoști lucrurile și mai ales să le pătrunzi

miezul. Şi ăsta-i un fapt însemnat pentru fiecare om în viaţă, frate.

Vlad asculta. Cuvintele lui Radu, rostite cu hotărîre şi căldură, îl ţintuiseră locului.

Dar Radu nu terminase. El continuă să vorbească, să-i insuflă lui Vlad curajul, pentru a-şi înfrânge supărarea:

— Fii om, Vlade, ce naiba! Ai să te pregăteşti pentru examenul viitor. Învaţă şi ai ambiţie. Atunci, cu siguranţă, vei reuşi. Drumul ne este deschis larg, ne aşteaptă, e liber pentru cei ce muncesc. Numai noi să ne ducem pasul hotărît. Şi-l vom duce. Şi tu, şi eu, suntem tineri. Şi pentru drumul acesta, tineretea ne este de folos.

Sirena fabricii şueră ascuţit şi prelung. Intre timp strungarii care se strânseseră pe lângă cei doi, ascultând, se îndreptară spre maşini, pornind motoarele. Ca la un semn întreaga fabrică pornise să cânte. În atelier se auzea doar bâzâitul strungurilor ca într'un stup cu mii de albine. În sgomotul lor părea că se contopise omul alături de maşină.

Radu strânse cu putere mâna lui Vlad. Glasul lui se ridică de astădată mai puternic pentru a fi auzit, peste sgomotul motoarelor:

— Nu fii supărat, Vlade, ţine minte ce ţi-am spus... Ai grijă... Gândeşte-te la examenul viitor... Apoi tânărul strungar se îndreptă spre ceilalţi muncitori cu gândul să-şi ia rămas bun. Trecu pe la fiecare în parte şi le strânse mâinile cu aceeaşi dărzenie. Din spatele strungului său, Vlad îl urmărea cu privirea, şi gândurile începură din nou să-i tălăzuiască. „La naiba! ăsta şi-a luat-o în cap ca o dădacă. Mă con-

sideră un copil mic fără minte, căruia trebuie la orice pas să-i dai povețe părintești. Oricine, numai Radu nu-mi poate fi dădacă. Nu-i mai mare și nici nu se pricepe în rostul vieții și al meseriei mai mult decât mine. Știu să umblu și singur pe picioarele mele, slavă Domnului, destul de sănătoase. Sfaturile să și le țină pentru el, pentru copiii și nepoții lui. Eu știu să mă conduc singur și n'am nevoie ca alții să gândească pentru mine". Vlad trase încă odată manșa strungului și mașina porni să bâzâie. Bucata de fier prinsă în universal, rotundă ca un sul, începu să se învârtă cu repeziciune. Răsuci apoi manivelele mici ale căruciorului și apropiă cuțitul prins în dispozitiv de fierul în rotație. Cuțitul atinse fierul care hârșâi prelung. Curgând în spirale argintii, spanul își torcea un fir lung, nesfârșit, spre pământ.

Radu, care se mai afla în atelier, se pregătea de plecare. Iși duse pașii spre ușă și mâna lui prinse în palmă clanța rece de fier. Mai aruncă o privire caldă în jur și strigă, prietenește, strungarilor:

— Noroc bun, tovarăși, să vă găsească sănătoși.

— Să trăiești, Radule și succes la școală, se auziră într'o încurajare frățească, vocile puternice ale strungarilor.

Numai Vlad, tăcuse. Ii era greu în acel moment să-și deschidă inima și să rostască aceleași cuvinte de încurajare. Sâmburele încolțit în adâncul ființei sale, începea din ce în ce să-și crească și mai mult rodul întunecat al invidiei.

Apăsând pe clanța ușii, Radu privi cu ochii blânzi spre Vlad și spuse:

— Noroc bun, Vlade, și nu uita...

— Drum bun, răspuse și Vlad cu jumătate gură, în timp ce Radu ieși.

În urma lui Radu, cele cinci strunguri noi ale atelierului cântau aceeași melodie cunoscută și îndrăgită. Melodia lor fermecătoare era însăși viața, pe care Radu o simțea și o trăia în adâncul sufletului. Era melodia caldă a muncii.

II

Ziua începuse apăsătoare pentru Vlad. Gândurile care îl stăpâneau, transformaseră ziua însorită într-o grea povară. În sufletul lui sâmburele încolțit părea că dă o luptă aprigă, pentru a-și găsi cât mai mult spațiu. Și sâmburele răutăcios părea că biruște, încălzindu-i lui Vlad sângele, făcându-l să gândească și să privească orice lucru cu răutate. Așa cum stătea lângă strung, părea că este un om țeapăn, de neclintit, țintuit locului, parcă de ani de zile. Viața strungului, șgomotul motorului, hârșăitul cuțitului care tăia neconținut șuvițe argintii, îi păreau absente, întocmai soarelui care izbucnise luminos prin fereastra largă a atelierului. Vlad, știa că se află în atelier, lângă strung, că lucrul începuse. Și mai știa că bucata de fier, prinsă în universal, se învârtea cu repeziciune. Trebuia să se învârtească. La fel se învârtea și la celelalte strunguri. Dar cum se învârtea fierul acolo? Da, la celelalte strunguri, unde ochii strungarilor erau atenți și mâinile grăbite și fierul prinsese parcă aripi, rotindu-se cu mai multă repeziciune... Acolo șpanul curgea din gros, ca sfoara din ghemul unui smeu mânăuit de un copil priceput.

Și la strungul lui Vlad piesa se rotea, dar cum? Domol, fără viață. Timpul trebuia omorît, să treacă și strungul să meargă, fie cum o fi. Șpanul care se destrăma de pe fierul spintecat de cuțit, curgea subțire ca firul de ață. În acel moment Vlad era rupt de toate aceste lucruri. Gândurile lui cutreierau alte drumuri și depăneau toate întâmplările prin care trecuse în ultimele zile...

* * *

Fierbinte, soarele se adunase tot, pe strungul le-
nevit. Razele lui aurii mângâiau într'o văpaie uni-
versalul, căruciorul și mâinile lui Vlad... una pe apără-
toarea cutiei cu rotițe, alta pe raiștocul înțepenit
locului, în șenilele strungului. Și fierul care se învârtea
părea deasemenea însuflețit de fâșia soarelui, care
îl făcea să-și acopere stelutele aprinse și vii. La fel
ca și fierul care căpătase viață, razele soarelui furi-
șate în gândurile lui Vlad, îl făcură să-și rostogo-
lească sumedenia de amintiri...

Acelaș soare pătrunsese luminos și în clasa de
cursuri a școlii unde se afla pentru examen. Stătea
în bancă la fel ca atunci când era copil în școala pri-
mară. În jurul lui, sumedenie de ființe. Ele însă nu
mai erau ființele de odinioară, copii alături de care
făcea năsbătii. Doar soarele era acelaș. Pătrunse
prin ferestrele școalei, razele soarelui mângâiau cu
blândețe mâinile aspre lipite de pupitrele băncii. Nici
mâinile nu mai erau cele de odinioară. Mâinile lui
Vlad erau mari și noduroase, aspre și muncite; pur-
tând săpate în ele adânc, semnele muncii. Privirea
cercetătoare a lui Vlad se roti în jur și întâlni

aceleaşi mâini muncite şi la ceilalţi elevi, veniţi ca şi el la examenul de admitere. Işi îndreptă ochii spre catedră. În locul profesorului gârbov şi mereu plictisit din şcoala primară, întâlneşte privirile dârze ale oamenilor îmbrăcaţi în salopete. Gândul că se află în faţa a cinci profesori, îl înfricoşă şi-l purtă spre profesorul surd din anii copilăriei, pe care îl păcălea adesea, copiiind vreo teză, sau repetând papagaliceşte şoaptele vreunui coleg binevoitor... Deodată gândurile îi fugiră la lecţiile de acum, pe care nu le învăţase prea bine. Privirea lui întâlneşte din nou chipurile celor cinci maiştri şi ingineri din comisia de examinare. Dacă nu va şti să răspundă? Oare vor fi aspri? Vor ţine cont că nu suntem decât nişte simpli muncitori? Aceste întrebări îi băteau matematic în minte. Ele continuară să-i bată astfel, până când îi veni rândul la examen.

Când şi-a auzit numele strigat, l-a cuprins parcă un fel de ameţeală. Radu, care se afla lângă el, l-a privit blând, căutând să-l încurajeze. Se ridică şi porni spre catedră. În faţa comisiei se ţintui în aşteptarea întrebărilor. Preşedintele comisiei, un om cărunţ, cu ochelarii ale căror sticle luceau scânteiilor, începu să pună întrebări cu voce blândă, prietenoasă. Şi prima întrebare care răsună în urechile lui Vlad, îl făcu pe acesta să-şi cufunde faţa într'o încordată frământare. Omul cel cărunţ, căruia i s'a părut că Vlad nu înţelesese prea bine, începu să mai rostească odată fraza dela început:

— Am întrebat, băiete, ce este un dreptunghi şi cum se poate afla suprafaţa dreptunghiului, dacă socotim?

Mintea lui Vlad începu să se frământa și mai aspru, în timp ce ochii i se pironiră în tabla neagră prinsă în peretele clasei. Despre dreptunghi învățase de mult în școala primară, dar despre lucrul acesta nu-și mai amintea decât vag. Ii era greu. Cu matematica nu se împăcase niciodată. Privirea lui se roti și căută un sprijin nedeslușit, însă, președintele comisiei de examinare încercă să-l încurajeze:

— Nu te pripri cu răspunsul, tinere. Gândește-te bine... Ia să vedem, dacă luăm înălțimea dreptunghiului și-o... Ia gândește ce se întâmplă?...

Mintea părea că nu-l ajută și Vlad nu-și aminti. Omul cel cărunt continuă cu întrebările, dar răspunsurile lui Vlad erau mereu insuficiente, nesigure. Se vedea că Vlad venise la examen nepregătit și președintele comisiei de examinare își legănă capul a nedumerire.

— Așa nu merge, băiete. Nu te-ai pregătit îndeajuns. Se uită pe lista aflată pe catedră și rosti un alt nume.

Indreptându-se spre bancă, Vlad simți cum sângele îi năvălește în obraji. Și-a luat locul lângă Radu, apoi privirea lui s'a ținuit turbure spre oamenii din comisia de examinare. I se păru că aceștia n'au fost dreپți cu el. Nu dădu nicio atenție lui Radu care-i șopti cu voce prietenoasă, pentru a-l încuraja:

— Nu trebuie să fii trist, Vlade... Vei câștiga la teză. Dacă iei notă bună, reușești.

Vlad își frământă mâinile pe pupitru și privi spre Radu plin de speranță. Poate că acesta avea dreptate. Mai era teza și el căpătă încrederea că totul nu era încă pierdut. Și în timp ce gândea astfel, se auzi

vocea blândă a omului cărunt aflat la catedră. Au-zindu-se strigat, Radu se sculă și trecu în fața comisiei. Când președintele comisiei de examinare începu cu întrebările, Radu le lămuri fără clipire. Omul cel cărunt păru mulțumit și pleoapele lui se învălură în clipiri blânde. Iși întoarse capul spre ceilalți membri ai comisiei și întâlni aceleași priviri admirative. Apoi Radu fu trecut la loc.

Când se dădură tezele, în cea de a doua zi, Vlad tot mai spera. Căutase în pripă să citească prin cărți, să învețe. Timpul prea scurt însă îl stânjeni și-l făcu să privească problemele în grabă. Munci mult la teză. I se părea greu scrisul și apăsătoare formularea cuvintelor. Nehotărîrea de care era stăpânit își făcu din nou un loc adânc în sufletul lui Vlad, făcându-l să aștepte cu strângere de inimă sfârșitul examenului. Și această nehotărîre căpătă întruchipare în momentul când examenul se sfârși. Din cei 34 elevi, doi nu reușiră și unul dintre ei era el, Vlad Leonida. După ce omul cel cărunt ceti lista celor reușiți, în care numele său nu figura, Vlad privi spre tânărul care și el se afla încurcat și cu priviri rătăcite, cu câteva bănci mai în față. Se gândi la acest tânăr și căută să-și frâneze părerea de rău. „Nu era deci singurul. Mai era și un alt nedreptățit. Totuși el, Vlad Leonida, merita să treacă. Răspunsese mai bine ca acest tânăr la întrebări. În tot decursul examenului, tânărul nu scosese o vorbă, în timp ce el răspunsese pe ici, pe colo”. Privi spre comisia de examinare.

„Ce știu ei despre munca din fabrica noastră? Parcă răspunzând la întrebări încalcite, ai să arăți

că ești priceput în meserie? Nu știuse destul de bine? Ei și! Nu prin asta arăți că ești priceput în meșteșugul tău, în lucrurile pe care mâinile tale le crează. Să fi poftit comisia la fabrică. Să-l fi văzut la strung cum lucrează. Să le arate ce știe! Atunci cu siguranță că președintele comisiei nu l-ar fi privit ca pe un nepriceput...”

A părăsit școala și a plecat întristat spre casă, fără să mai dea în ziua aceea pe la fabrică. Era abătut și întristat de eșec. Toate gândurile și planurile pe care le nutrise se năruiseră ca în fața unui munte care-și scutură bolovanii enormi peste o vale împânzită de case. Visul pe care-l trăise se ștersese și el ca într-o negură toamnă. El, Viad Leonida, nu se mai vedea în inginerul închipuit. Rămăsese Vlad Leonida strungarul, așa cum se știa de ani de zile. Iși simți trupul îngreunat și copleșit, ca după un drum lung și obositor. Se zărea în pat odihnindu-se cu capul între mâini, încercând să potolească năvala sângelui care-i țâcănea, ca un ceasornic în tâmplă. Și cum pășea pe șosea, i se păru că zărește umbra unui om necunoscut. Când încercă să-și contureze mai bine această viziune, năluca se șterse în praful șoselei, răvășit de vânt. „Oare visez?” Nu se poate, l-am văzut pe tovarășul Dinu dispărând pe poarta unei ogrăzi. Dar cum de-i posibil? La ora asta nu-l prea vezi pe el venind acasă. În cursul zilei are totdeauna câte ceva de lucru la fabrică. Chiar atunci când se lasă seara și fabrica se oprește.

Trecu prin fața casei cu garduri de scânduri și întoarse cercetător privirea. Liniște. Dincolo de gard, în curtea tovarășului Dinu, țipenie. Iuți pasul între-

bându-se în sine: „Cum va da ochii cu omul acesta? Ce va zice tovarășul Dinu, oare? Ce vor spune membrii biroului Organizației de Partid? Ce vor spune ceilalți muncitori ai fabricii?” „Ne făcuși de răs, Vlade. Cum s'a putut întâmpla una ca asta? Doi băieți a trimis fabrica noastră la examen. Auzi, Vlade, numai doi. Nici nu credeam că unul din ei nu va reuși. Aveam atâta încredere în tine, Vlade și tu, ne făcuși de răs...”

„Da, v'am făcut de răs”, au răspuns întrebărilor închinuite tot gânduri'e lui Vlad. „În capul meu n'a pătruns mai mult decât încăpea... M'ai sfătuit d-ta tovarășe Dinu, să citesc, să învăț. Mi-a făcut Organizația de Partid rost de cărți și rechizite, dar... puțin am învățat. Cărțile nu se lipesc de mine. Nu se lipeau ele nici când eram mic în școala primară. Totuși, profesorul ce'la bătrân îmi punea de multe ori note bune în catalog. Poate că nu-l prea interesa dacă învățam sau nu, adevărul era că trecea c'asa. Și nu eram eu singurul care trecea astfel clasa la încheierea anului școlar. Asta sunt eu, tovarășe Dinu și nu mă pot schimba. Așa m'am obișnuit și între oameni se spune că obișnuința e lucru mare la om, a doua natură”.

În zare se contură casa mică din cosul căreia aburea fumul răvășit, fărâmitat de vânt. Praful soselei îl făcuse să strângă tot timpul pleoapele, pentru a feri ochii de gunoaietele strunite în tumburi alburii. Deschise portița casei și ea gemu într'un scârțâit prelung. Se apropie grăbit de ușă, în timp ce se gândi cu ușurare că a ajuns și se poate odihni liniștit. Iși simțea trupul sfârșit ca după o călătorie lungă și obositoare.

În urma lui, peste orașul încetoșat de nori, înserarea cădea ca o pânză, grăbită mai mult ca oricând.

* * *

La fabrică nu s'a mai dus nici a doua zi. Zadarnic a încercat maică-sa să-l urnească din loc.

— E păcat, maică. Gândește-te, din ce o să trăim dacă îți pierzi serviciul... Tu mă vezi doară. Măinile mele nu mai pot munci să te țină ca atunci când erai mic...

Vorba bătrânei îl puse în cumpănă și-l făcu să tresară. Avea dreptate. Din ce vor trăi? Iși dădea seama că ea nu mai putea munci. Iși aduse aminte că nu de mult, cu ani în urmă, muncise pe la boieri, spălând rufe. Muncea pe nimic, numai ca să-l țină pe el la meserie. Într'o zi bătrânei îi degerase mâinile pe când spăla în pivnița unui bloc. Era prin Ianuarie și iarna era aspră. Mult timp bătrâna nu a mai muncit și el o ducea greu. Venea dela fabrică flămând și flămând adormea. Când s'a făcut bine, bătrâna a continuat să muncească și mai departe. Dar nu mai putea, umezeala îi pătrunsese în oase și mâinile își slăbiseră puterea. Dacă ar fi trăit taică-su. De bine, de rău cu cismăria lui, o mai scoteau la capăt. Era om harnic bătrânul. Se prăpădise de bătrânețe înăspriță.

Toate acestea îi trecură ca un fulger prin minte. Se trezi la realitatea gândurilor, care-l frământau de câțva timp. Se gândi la fabrică, la muncitorii ei și fruntea i se încruntă. Cum îl vor primi pe el, Vlad Leonida, leneșul. Cum va apărea în ochii lor? Va munci, va

trebui să muncească, să întrețină casa, dar nu la fabrică. Va căuta în altă parte. Şi hotărîrea de a nu merge la lucru învinse.

— N'ai reuşit la examen? continuă bătrâna. Asta nu înseamnă că trebuie să lipseşti dela fabrică. Ar trebui să mergi chiar acum la lucru. Nimeni n'o să-ţi spună: „Vlade, nu eşti bun de muncă”. Aşa cred eu, băiete, că trebuie să faci...

Dar cuvintele bătrânei fură în pustiu. Vlad rămase pe scaun, lângă masa din mijlocul camerei, răsfoind filele foşninde ale cărţii pe care o ţinea între degete. Ghemuită în patul de lângă fereastră, bătrâna croşeta grăbit. Din mâinile ei, ciorapul prindea încetul cu încetul, faţă. Prin fereastra mică a camerei, soarele amurgului îşi arunca lumina largă ca o pată roşiatică. Liniştea care căzuse apăsătoare, fu gonită de vocea puternică a unui om, pe care nici bătrâna şi nici Vlad, nu-l zăriră prin fereastra strâmtă.

— Aici stă tovarăşul Vlad? şi vocea atât de cunoscută lui Vlad, îl făcu să se mişte cu nelinişte pe scaun.

— Da, aici, se auzi ca un răspuns o voce de femeie, pe care Vlad o recunoscă. Era a unei vecine.

Se îndreptă spre fereastră neîncrezător şi privi. Tovarăşul Dinu se apropia grăbit de uşa locuinţei şi tremurul străbătu din nou trupul lui Vlad. Uşa se deschise şi în odăiţă intră un om înalt, cu privire sfredelitoare, dar cu faţa senină şi plină de viaţă. Omul îl privi pe Vlad, surâse puţin încurcat şi făcu încă un pas pentru a fi mai aproape.

— Bună ziua, spuse Dinu, privind mai mult spre bătrâna care-l măsura cercetătoare.

— Bună să-ți fie inima, spuse și bătrâna, continuând să lucreze mai departe, în timp ce Vlad înlemnit, nu scoase niciun sunet. Dinu îl privi blând, o blândețe care atrage și te face să uiți chiar atunci când te frământă pricini adânci. Se apropie de măsuță, trecând pe lângă Vlad, care stătea nemișcat, buimăcit de venirea omului, lucru la care nu se așteptase.

— Credeam că ești bolnav, Vlade, spuse Dinu așezându-se pe scaunul de lângă măsuță.

— Nu, nu sunt bolnav, bolborosi Vlad, care se apropie de măsuță și lăsă să-i alunece cartea, încă deschisă, pe care o ținuse tot timpul în mână. Era abătut și emoționat. Că se va interesa doctorul sau biroul cadrelor de el, se așteptase, dar că însuși secretarul Organizației de Partid va veni la el acasă, nu ar fi crezut-o nici în ruptul capului.

— Atunci ce te frământă, Vlade? și secretarul își țintui privirea spre cartea de pe măsuță.

Dar Vlad nu răspunse. Continuă să șadă în picioare, cu gândurile răvășite și fața înmărmurită. Ochii lui se pironiră spre cartea pe care Dinu o luase în mână și păru că în ea vrea să descopere un punct mic, dintr'un orizont îndepărtat. Dinu începu să răsfoiască filele cărții cu grije, fără să se grăbească și păru că uitase de întrebarea pe care cu puțin înainte o pusesese. Se uită la copertă, întoarse din nou foile și recunoscu în carte una din cele date de biroul Organizației de Partid, celor doi strungari trimiși la școală. Și în timp ce Dinu răsfoia cartea, Vlad ducea din privire filele întoarse. Lângă fereastră, în acelaș loc de mai înainte, bătrâna continua să lucreze de zor la ciorapul de lână albă. Din când în când privirea ei

se furişa pe sub sprâncenele-i cărunte, spre cei doi oameni aflați lângă măsuță. Niciodată nu se amestecase în treburile lui Vlad. Știa bătrâna că lui nu-i place.

După o liniște îndelungă, secretarul Organizației de Partid începu să vorbească cu privirea ținută spre cartea deschisă:

— Frumos că citești, Vlade. E drept că trebuia s'o faci mai de mult, dar nici acuma nu-i târziu.

Vlad își frământă mâinile furnicate. Privi spre Dinu și-și dădu cu părerea, ca pentru sine însuși. „Incepe cu teoria; să te ții, Vlade”...

Dar secretarul Organizației de Partid continuă să vorbească de data aceasta pe un ton cald, părintesc:

— Ei, ce faci Vlade, nu vii la fabrică? Te înțeleg băiete, ești supărat de nereușita la examen. Asta nu-i un motiv să renunți la lucru. Nu. Omul dă atâtea examene în viață și este dator să nu se descurajeze. Cine nu reușește la un examen, se pregătește, învață și la examenul viitor, neapărat învinge.

Și Dinu se ridică de pe scaun, venind lângă Vlad. Mâna lui mare îl bătu pe acesta pe umăr, în timp ce continuă să vorbească.

— Uite, Vlade, tu ești lucrător bun. Conducerea uzinei s'a gândit să-ți încredințeze unul dintre strungurile cele noi. Vei lua, mâine, în primire strungul lui Radu. La strungul tău a fost repartizat unul din cei mai buni ucenici. Tu ai să te simți bine la strungul cel nou. Radu spunea că-i o plăcere să lucrezi la el. Ce zici?

Vlad păru că-și frământă mintea și că se află într'o grea cumpănire. În cele din urmă fălcile i se

descleștară și răspunsul așteptat se auzi, lipsit de hotărâre:

— Bine, tovarășe Dinu, am să viu.

— Te așteptăm, băiete. Vino de-ți ia în primire strungul cel nou. Secretarul îl privi o clipă, apoi continuă: și te mai rog ceva, Vlade. Lasă gândurile negre. Gândește-te la viitor.

Apoi Dinu se întoarse spre bătrână și spuse:

— Vlad al dumitale, nu-i băiat rău. Are el un cusur mare. Nu suportă uneori greutățile vieții. Eu însă, sunt sigur că se va îndrepta...

Bătrâna clipi. Fața i se însenină asemeni soarelui căzut în ogradă, peste liniștea grădinii, lipsită de vegetație. Ochiul ei îl urmăriră pe omul care, ieșit pe ușă, trecu ca o umbră grăbită prin fața ferestrei. Când își întoarse privirea spre Vlad însă, întâlni aceeași față întunecată, brăzdată de cutele adânci ce se strânseseră pungă în colțul buzelor.

Pe Vlad, venirea lui Dinu îl zăpăcise deabinelea.

Incepu să se plimbe fără rost prin cameră, frământat de întrebări: „Ce naiba s'o ține omul ăsta de capul meu? Nu-i sunt nici rudă și nici membru de partid nu sunt!” Iși aminti de promisiune... „S'o creadă. La lucru nu mă duc și gata. Am hotărât. Imi voi căuta alt rost. Strungăria o las pe seama celor care știu a deslega probleme și cifre încâlcite...” De ce nu-i spusese lui Dinu toate aceste lucruri? De ce tăcuse și se fâstăcise? Ar fi vrut să alerge în urma lui, să-l oprească în drum, să i le spună. Dar în minte îi apăruă ochii accia blânzi și parcă trupul nu mai putea face nicio mișcare. Și în timp ce se plimba nervos, bătrâna îi urmărea tăcută pașii rari. Era învățată cu

toanele lui Vlad și se mulțumi să dea numai din umeri cu nedumerire. Măinile ei începură din nou să se sbată și andrelele legau cu mai mare grabă ochiurile firului.

Pașii lui Vlad amuțiră deodată brusc lângă măsuța din mijlocul încăperii. Ochii i se pironiră pe cartea ce se afla încă deschisă. O ridică, o privi cu ciudă și o asvârli furios de perete.

— Nu-mi trebuie, mormăiră buzele sale.

Cartea lovită cu putere de peretele alb, se prefăcu în zeci de foi, ce căzură pe dușumeaua de scânduri în legănări, ca niște fluturi mari și pestriți.

Târziu, când se liniști, Vlad se aplecă și adună filă cu filă. Așeză foile una peste alta, încercând să încropească la loc cartea, așa cum a fost mai înainte. Și doar atunci când termină și noaptea coborî imensă peste liniștea orașului, Vlad își găsi odihna și se culcă.

* * *

Spre ziuă a privit îndelung pe fereastră. Afară întunerecul mai dăinuia. A stat mult timp privind în negura aspră agățată în geamurile ferestrei. Despre somn nu mai era vorbă, cu toate că era de vreme. Somnul fugise deabinelea de pe pleoapele lui Vlad. S'a ridicat din așternut și s'a îmbrăcat în grabă. A privit din nou în curtea mică, unde noaptea nu-și schimbase înfățișarea. A ieșit din casă și s'a văzut pornit fără hotărîre pe șoseaua largă. Vântul continua să bată și șuvițele părului i se resfirară în cărlionți pe frunte. Privi spre răsărit și zări înălțându-se cu încetul un cearcăn mare de lumină. Noaptea

se decolora ca o rochie purtată mult prin soare. „Se face ziuă”, își spuse în gând, mergând cu pas domol înainte. Și în timp ce ziua își crăpa genele în zarea îndepărtată, pașii îl purtară aproape de fabrică. Nu departe de clădirea roșie și înaltă se țintui locul privind îndelung. Câteva din ferestre erau de acum luminate. Printre ele o întâlni și pe cea a directorului. „Harnic om, nea Stroe”, își spuse Vlad. Il cunoștea încă de când intrase ucenic în fabrică. Alături de el învățase meseria, alături de el gustase viața anilor de ucenicie...

Și cum sta pe marginea trotuarului, cu ochii țintuiți spre ferestrele luminate, simți apropierea unor pași grăbiți, ce hârjoneau asfaltul șoselei. Intoarse capul și privirea lui întâlni pe fochistul fabricii, care se apropia suflând ca o locomotivă obosită.

„Se duce să-și ia postul în primire, gândi el. Ducă-se! Eu unul m'am săturat. Am hotărît să nu merg”.

Aerul dimineții îi bătea vioi în obraji cu pielea aprinsă, purpurie. Plămâni și-i simțea cum se umflă ca foalele bătrânului fierar din capătul șoselei nefârșite. Aprinse o țigară și privi îndelung drumul care începea să-și definească și mai bine conturul odată cu căderea zorilor. De departe, prin zarea încetșoșată, înainta o bicicletă. Fluieratul omului de pe bicicletă îi ajunse ca un ecou în timpane. Omul șuera o melodie sătăreată, poate auzită cândva la horă, cântată de scripcarii satului.

Când bicicleta fu aproape, Vlad recunoscu în omul care fluera, pe secretarul Organizației de Partid. Rămase înmărmurit. „Ce să fac?”. Se uită în jur, căutând parcă un sprijin. După o scurtă ezitare, făcu

un salt și se ascunse după trunchiul unui copac crescut în marginea șoselei. Și în timp ce privea cu coada ochiului, ascunzându-și bine trupul, Dinu trecu ca o umbră pe șosea, ducând mai departe melodia săltăreață în acompaniamentul roșilor ce sfârâiau pe asfaltul șoselei. „Ce om!”, gândi Vlad. „Parcă nimic nu-l frământă și după câte știu, multe lucruri are de făcut la fabrică”.

Intre timp secretarul ajunsese lângă poarta de fier a fabricii și sări de pe bicicletă. Omul și bicicleta dispărură pe poarta larg deschisă. Când poarta se închise în urma lui, Vlad ciătină capul cu nehotărîre. Iși aduse aminte de promisiunea făcută. Cum va mai da ochii vreodată cu tovarășul Dinu, fără ca obrazii să nu-i crape de rușine? Poate că și omul acesta are puțină dreptate. Cuvintele lui Dinu îi răsunară ca un ecou îndepărtat: „Omul dă atâtea examene, Vlade și totuși...” Nu, nu se poate. Oricum, dar Vlad Leonida are și puțin cuvânt și bun simț. Măcar atât, dacă nu și pricepere la învățătură... Ceva îi împinse pasul. Se apropie de fabrică și din ce înaintă, pașii îi alergau mai grăbiți. Pătrunse pe poartă și pontă în timp ce bătrânul portar îl privi cu mirare. Niciodată Vlad nu venise cu noaptea în cap la lucru.

Plecă de la tabela de pontaj și porni spre atelierul de strungărie. Când ajunsese în atelier, se întâlni cu Radu, sosit și el cu puțin înainte.

* * *

Gândurile lui Vlad se risipiră atunci când meșterul atelierului, apropiindu-se, i se adresă pe un ton muștrător:

— Lucrează atent, Vlade. Cum lucrezi tu, n'ai să termini șurubul nici mâine la ora prânzului...

Vlad își ridică ochii și ei întâlniră privirea meșterului care se plimba, nedumerită, când spre strung, când spre el:

— Taie șpanul gros, băiete, mai spuse în cele din urmă meșterul. Strungul ăsta are putere, e nou.

Privind spre strung, Vlad se trezi parcă dintr'o visare, dându-și seama că meșterul are dreptate. Șpanul curgea subțire și mâinile lui Vlad simțeau strungul cum merge în gol. Invărti manivela mică și împinse cuțitul. Fierul sfârâi și șpanul începu să curgă din gros.

— Nici așa, băiete, sări cu gura meșterul. Poți strica tăișul cuțitului și un cuțit costă mulți bani.

Lui Vlad îi năvăli sângele în obraji. Era nervos de nepriceperea sa. Parcă uitase cu totul meșeria. Căută să potrivească cât mai bine mașina. În cele din urmă reuși și de data asta cuțitul tăia normal, la fel cum tăia și cuțitele celorlalți strungari.

— Așa, băiete, vezi că poți lucra mai bine. Dacă nu cunoști încă bine mașina și puterea ei, atunci mergi și așa. Când te vei obișnui cu strungul ăsta, atunci vei lucra cu mai mult spor.

Și meșterul se îndepărtă spre celelalte strunguri, în timp ce ochii lui Vlad îl petrecură cu ciudă. Nici odată de când ieșise lucrător, nu primise o astfel de observație. Mâinile i se strânseseră puternic pe manivele și ochii cătară în jur spre ceilalți strungari. I se păru că ei îl privesc compătimitor. Acum i se năzare că strungarii cu ochii pironiți în mașini își râd de el. Poate că îl socotesc un prost, un nepri-

ceput în meserie... Din capul atelierului, Costea, cel mai tânăr strungar, își ridică pentru o clipă privirea și se uită prin atelier de părea că este în căutarea vreunui lucru nevăzut. Și în rătăcirea lor, ochii lui Costea se opriră o frântură de minut și asupra lui Vlad. Privirile celor doi tineri se întâlniră cercetătoare. Apoi, Costea se cufundă din nou la mersul strungului, în timp ce Vlad continuă să-l măsoare cu ochii scânteietori. „Ce-o vrea mucosul ăsta de se uită?” își spuse în sine. „Mai bine și-ar vedea de lucru, de strungul lui. De când a fost calificat, se crede și el, de, lucrător ca toți ceilalți. Ar trebui să nu uite că atunci când el era ucenic în fabrică, eu mă calificasem de mult. Asta să n'o uite” și Vlad își înțepeni privirea în universalul ce se învârtea de zor. Pe față i se citea o mânie înăsprită, iar ochii îi jucau ca două măргеle negre, scânteietoare.

Între timp, sirena fabricii anunță, cu țipăt strident, prânzul. Vlad opri strungul, își șterse mâinile cu un ghemotoc de câlți și ieși pe ușa deschisă, în urma celorlalți lucrători. Oamenii din toate colțurile fabricii porniră în grupuri spre cantină. Vlad își aruncă o clipă privirea dealungul curții, apoi porni de unul singur cu pasul grăbit. Cei din grupuri vorbeau despre ultimele evenimente, despre munca din ateliere. Cei mai mulți însă discutau despre întrecerea socialistă, în curs de organizare.

Și în timp ce mergea spre cantină, în urechile lui Vlad răsună vocea unui lucrător, care spunea:

— Cum merge la voi, Antoane?

— Ei, la noi, răspunse cel întrebat cu un vădit ton de admirație în glas. La noi se muncește din

plin, Melinte. Numai să vii și să auzi pârâitul aparate-or de sudat. Dacă o ținem așa, terminăm cu încheierea scheletelor de batoze înainte de termen.

— Frumos lucrul se miră Me.inte. Și la noi, la tâmplărie muncim cu spor. Abia atunci când și la secția noastră se va defalca planul de muncă al fabricii și întrecerea socialistă va lua un nou avânt.

— În atelierul nostru s'a și făcut treaba asta. Cei din atelier și-au luat fiecare angajamente pentru depășirea planului de stat al anului. Ba mai mult, în fiecare dimineață cetim „Scânteia” și „Viața Sindicală”, să vedem cum merge munca în alte fabrici.

— Nu-i rău, voi propune și la noi în secție cetitul ziarului în colectiv, sună vocea lui Melinte ca un angajament.

Un timp nu se mai auzi decât târșăitul pașilor pe pietrișul presărat în curtea fabricii. Apoi Vlad, ascultă din nou vocea aspră a lui Melinte:

— Ai o țigare, Antoane?

— Am...

Pașii muncitorilor se opriră și tabacherea lui Anton pocni sec.

— Mulțumesc, Antoane... De când cu incendiul care era să izbucnească în atelierul nostru, nu mai port țigări și nu mai fumez în timpul lucrului, căută să se scuze Melinte. Fumez acasă... În timpul liber... De, e mai bine decât să prăpădești muncușoara ta și a altora... Un foc ai? Mulțumesc încă odată, Antoane... mai auzi Vlad în timp ce se îndepărtă spre ușa cantinei.

Vlad ascultase discuția cu încordare. Mergea de unul singur în fața celor doi, evitând parcă posibilitatea

unei antrenări în discuțiile ce se legau. Înaintea lui alți pași hârjoneau sgura și pietrele din curtea fabricii. Iși aruncă privirea pe furis și i se păru că ochii oamenilor îl urmăresc, că buzele lor, printre alte cuvinte, pomenesc numele lui. Grăbi pasul hotărît să scape din raza privirilor, de grupul aflat în față. Trecu grăbit înainte și se pomeni în spatele altui grup. Vru să treacă, dar ceva îl făcu să-și încetinească mersul. Printre cei din grupul aflat în față, se afla și meșterul. Se gândi că o întâlnire cu acesta ar fi putut duce la vorbe nepăcute poate, în legătură cu munca pe care o desfășurase în cursul dimineții. Rări pasul și continuă să meargă în urma grupului. Cineva făcuse o g'umă și acum oamenii din grup râdeau cu hohote. Un altul spuse cu admirație, atunci când râsul se potoli:

— Să știi c'a fost bună. Moș Matei ăsta e om sugubăt. Apoi oamenii din grup escaladară pe rând cele trei trepte care duceau spre cantină. Se pregăti să facă la fel, dar simți o mână care-l strângea cu putere de braț. Intoarse capul și întâlni ochii lui Costea, care se afla lângă el. Ochii aceștia sclipitori îl priveau dârji și Vlad simți cum îl străpung cu asprime.

— Am să te întreb ceva, Vlade, spuse Costea cu voce mai mu't șoptită.

— Ce vrei? se răsti Vlad, după ce se desmetici.

— Nu-i nimic rău. E vorba de șuruburile lucrate, spuse cu aceeași voce blândă tânărul. Făcu o pauză ca să tragă aer în piept, apoi continuă, privind spre Vlad, cerce'ător. Vezi tu, Vlade, atelierul nostru se află în întrecere cu celelalte ateliere. Doresc să știu

câte șuruburi ai lucrat și să vedem cum stăm.

Vlad își strâmbă inciudat gura și dădu să plece. Mâna puternică a lui Costea însă îl ținu locului.

— Iartă-mă, Vlade, nu știam că te va supăra întrebarea mea...

— Mă supără?... De ce să mă supere... făcu pe miratul Vlad, în timp ce căuta să-și lumineze fața.

— Atunci de ce nu-mi spui?

— Nu... Nu știu, căută să justifice Vlad.

Costea îl privi cercetător, dădu din umeri și spuse cu indiferență:

— Credeam că voi afla dela tine, Vlade. Știu cât ai lucrat și am să-ți spun ca să știi și tu: un șurub și jumătate. Ți-am urmărit lucrul și nu mi-a fost greu să aflu. Așa cum ai lucrat tu azi, nici nu puteai face mai mult...

Ochii lui Vlad se căscară larg. A fost spionat. Strungarii au văzut deci că lucrează prost. Își râdeau poate de el? Poate că și Costea își râde în ascuns? Chiar acum când vorbesc atât de serios, pare că în adâncul sufletului îi clocotește râsul, gata să izbucnească? Dar cine-i Costea? Ce vrea el, de nu-i dă pace? Il va întreba să știe cu cine are de aface.

— Și ce te doare pe tine? spuse Vlad cu voce tremurătoare. Ce dorești dela mine?

— Mă doare, Vlade. În mod normal strungul la care lucrezi tu, dă șase șuruburi pe zi. Dacă am lucra la fel toți, s'ar duce de râpă fabrica și toate năzuințele noastre spre bine.

„Bună morală”, își dădu cu părerea Vlad. Schiță un zâmbet și privi fața lui Costea, aprinsă ca o flacăra. Și unde mai pui, morală de la un mucos! Nu-

mai mucoșii nu-mi spuneau că lucrez prost. Fruntea i se înăspri și ochii-i scânteiară înciudați.

— Mă întreb ce dorești dela mine? Nu găseai un altul ca să-l bați la cap?... Sau poate îți arde de ceartă?

— Nu prin ceartă rezolvi o problemă atât de serioasă, Vlade, spuse tânărul cu voce potolită. Un alt gând mă străbate și pentru asta doream să-ți propun ca...

— Să-mi îndrept lucrul, și Vlad râse forțat.

— Da. Și mai doream să-ți spun și altceva.

— Spune, făcu pe nerăbdătorul Vlad.

— La atelierul nr. 1, după cum știi, lucrează Zamfir. El și-a luat angajamentul în ședința plenară a fabricii, să pună norma cu botul pe labe, deși lucrează la un strung vechi. Prin asta este îndreptățit să râdă de noi, să ne spună: „Mă, voiăștia care lucrați la mașini noi-nouțe, habar n'aveți cum se întrec normele. O să vă arătăm noi, cei dela atelierul nr. 1. Apoi o să vă chemăm ca să căscați ochii și să învățați.

— Ei și ce-i cu asta? se miră Vlad cu vădită prefacere.

— Cum ce-i? Ar trebui să ne crape obrazul de rușine. Zamfir are dreptate. Cu așa strunguri este păcat să fii în coadă. Mă gândeam că și tu, și eu, și ceilalți, să ne antrenăm serios în muncă. Ce zici?

Vlad ridică din umeri. „Mucosul” ăsta mă plictisește deabinelea, gândi el. Nu știe altceva decât norme și șuruburi. Privi spre Costea înciudat și zise cu desinteres:

— Nu, nu mă prind. Deocamdată nu pot lucra mai bine. Acum știi?

Pironit locului, Costea îl străfulgeră cu privirea. La un asemenea răspuns nu se așteptase. A sperat că în cele din urmă Vlad se va da pe brazdă, că va gândi la fel cu el. Se înșelase și-i părea rău. Mâna lui prinsă de brațul lui Vlad se descleștă. Poate că vorbele lui întrebuintate pe un ton aspru îl jigniseră pe Vlad... Poate... Și în timp ce se gândea la cuvinte mai prietenești, Vlad se desprinse și urcă scările. Costea îl urmă, intrând în cantină, căutându-și un loc printre oamenii așezați la mese. Vlad, care-și găsisese de acum loc pe bancă, privi în jur. Oamenii aceștia i se părură de data aceasta puțin cunoscuți. Totuși, parcă zecile de priviri ale oamenilor erau îndreptate spre el. Da, pe el oamenii îl cunoșteau mai bine. Ochii lor îl judecau, cum ai judeca la tot pasul un om de nimic. „S'a dus vestea în fabrică!” Da, afurisita de veste cu școala, cu examenul. Acum i se păru că oamenii din jur au început să-l judece, că vorbesc cu aprindere. Auzea vocile lor și le simțea, ace aspre în timpane. „Știi, Vlad a pierdut examenul. Este un nepriceput”. Alții păreau că-l compătimesc. „Săracul, păcat de el”. Cei bătrâni își rotunjeau mustățile și ochii lor blânzi purtau humorul în pupile și vorbă. „O să ne ducem noi la școală, că tinerii ăștia nu-s buni de nimic...”

Se sculă dela masă și lăsă mâncarea neatinsă. Porni grăbit spre ușă și ieși din cantină. În urma lui zumzetul glasurilor continua să-l urmărească. Iuși pașii și căută să fugă cât mai departe de zecile de glasuri care-i răscoliseră gândurile.

Se îndreptă spre atelier, străbătând în grabă curtea fabricii. Acolo, în liniștea atelierului, se simți mult mai bine. Privi în jur și strungurile i se înfățișară tăcute, înmărmurite. Prin fereastră, acelaș soare continua să-și arunce razele aurii, ca o aureolă strălucitoare. Vlad își sprijini capul în mâini și cu degetele lui mari își frecă fruntea. Capul îl dură îngrozitor. Se așeză pe lădița din colțul atelierului și stătu mult timp astfel, cu trupul ghemuit. Gândurile îi erau duse departe, fără să fie călăuzite de vreo țintă precisă.

III

Motoarele și strungurile porniră să duduie, gonind liniștea care se cuibărise în timpul prânzului în fabrică. Ora de repaus trecuse și munca începu și mai îndârjită. Ca și în celelalte ateliere, și aici, în colțul acesta al fabricii, unde se aflau înșirate cele cinci strunguri noi, mașinile cântau vioaie.

Costea, care dăduse drumul strungului, era aplecat peste universal și urmărea piesa ce se învârtea și sfârâia a încins, sfâșiată de cuțitul vânat. Șpanul se prelingea spre pământ în spirale argintii și lungi, în timp ce șurubul căpăta o strălucire vie. Urmându-i exemplul și ceilalți lucrători dădură drumul mașinilor. La fel ca și pe fața lui Costea, și pe fețele strungarilor din atelier se citea aceeași încordare și grabă. Doar Vlad, întârzie. Mai înainte să dea drumul strungului, el se învârți fără nicio noimă, fără să-și poată da seama ce dorește. Când porni strungul, răsuci manivelele pentru a fixa cuțitul în

bucata de fier pusă în rotație. Șpanul începu să curgă odată cu scâncetul aspru al fierului. După ce termină cu această operație, răsuci declanșatorul și lăsă strungul să meargă pe liber, în voie. Căruciorul alunecă de acum sigur pe șenile și el se dădu în lături și privi mașina. Se apropie din nou și stătu liniștit. Era primul rând pe șpan și mașina putea merge și fără el. Numai atunci când se tăia ghi-ventul era nevoie de o mare atenție. Iși rezemă mâna pe șenilele de oțel. Din greșală lovi echerul de metal, care se rostogoli cu sgomot surd pe tăblia aflată sub strung.

Costea întoarse nedumerit capul. Zornăitul metalului lovit îl rupse pentru o clipă din lucru. Când ridică ochii dinspre mașină și se uită în atelier, Vlad întâlni privirea cercetătoare a acestuia. Atunci gândurile îi porniră din nou să tălăzuiască, frământându-l. „Ce-o mai vrea ăsta de se zgâește? Mai bine și-ar vedea de întrecerile și treburile lui”. Se aplecă și ridică piesa căzută, pe care apoi o așeză lângă cheițele înșirate pe șenile, lângă raiștoc. Mâna îi tremura nervos. Părea că friguri aspre îi sgudue trupul din tălpi în creștet, că se clatină asemeni unui pom prins în mrejele unui vârtej. Când își retrase palma, lovi cheile care se răsturnară cu sgomot surd în bazinul de tablă de sub strung. De data aceasta strungarii întoarseră cu toții capetele și privirile lor arătau nedumerire. Privindu-i, Vlad simțea cum trupul îi clocotește, înfierbântat de ciudă. „Uricioși oameni. Parcă n'au mai văzut piese căzând. Cu asemenea ființe nu se poate lucra. Am să merg la comitet, la direcțiune și am să cer să fiu schimbat la

strungul meu, în atelierul unde am lucrat până ieri. Așa am să fac, să mă lase să lucrez unde-mi place. Acolo oamenii mă cunosc bine. Știu cine sunt și cum lucrez. Da, voi cere să fiu mutat”.

Privi spre strungarii care-și vedeau de acum mai departe de mașinile lor. „Scap de voi, urîcioșilor. Vedem atunci de cine mai râdeți, la cine vă mai sgâiți ochii”. Se aplecă să ridice sculele căzute, răvășite jos pe tabla cafenie. Culese cheile, una câte una din bazinul de tablă. Când se ridică, se auzi deasupra capului un sgomot de metale ciocnite. Apoi o pâraitură aspră îi răsună în urechi. Trupul, încă aplecat, i se întinse într'un salt, asemeni arcului scăpat de săgeată. Strungul înțepenise și nu mai mergea. Într'o zecime de secundă prinse manivela cu o mână, în timp ce cu cealaltă opri contactul. Trase căruciorul, pentru a-l îndepărta de universalul înțepenit locului. Incercă să dea din nou drumul la strung, zadarnic însă. Strungul începu să hârâie a stricaț, să meargă din greu. Vlad simți cum inima i se strânge, mică, tot mai mică, cum sângele îi dă năvală în obraji și cum tremurul puternic îi sgudue trupul. „Unde i-a fost capul? Cum i s'a putut întâmpla un asemenea lucru? Afurisită treabă! Să strice strungul! Nu-i erau destule toate supărările care-i măcinau ființa”. Privi spre ceilalți strungari și le întâlni fețele îngrijorate. Unul dintre ei se apropie, lăsându-și pentru o clipă strungul și Vlad nu știa dacă să-l întâmpine cu răutate sau să tacă. Era un om înalt, cu fața osoasă și arsă de asprimea soarelui. Se apropie și privi strungul cercetător. La rândul său, Vlad îl privi indiferent și nu spuse nimic. De

data aceasta nu era timpul cuvintelor cu tăiș. El muncea un singur gând: dacă stricăciunea poate fi reparată.

Când omul fu la un pas de strung, înțepeni locului și privi mașina cu ochii cercetători. Apoi se uită spre Vlad și vocea lui metalică răsună în urechile acestuia:

— Ce s'a întâmplat, Vlade?

Vlad dădu din umeri și privi neputincios mașina, ca și cum nu știa de ce boală suferă.

— Ai încercat s'o pornești? spuse omul plin de îngrijorare.

— Da. Strungul nu mai merge, răspunse Vlad. Apoi prinse o cheiță, desfăcu dispozitivul și scoase cuțitul, care în ciocnire își stricase ascuțișul.

— Cred că are ceva la cutia cu viteze, spuse strungarul pe acelaș ton. Trebuie demontat capacul. Mi s'a întâmplat și mie acelaș lucru cu ani în urmă. Să știi că s'a rupt ceva în angrenajul mașinii.

Vlad privi fața strungarului, atât de aproape de a lui. Ceti în adâncul cutelor ce-i brăzdau acestuia fruntea, sbuciumul unei îngrijorări. Omul acesta nu i se păru deloc urîcios și străin. În momentul acesta greu, era alături de el, îi da povește și suferea la un loc cu el...

— Ai dreptate, nea Marine. Acolo pare să fie buba. Luă cheița din nou și începu să desfacă șuruburile capacului. Când ultimul șurub răsucit fu scos din piuliță, trase capacul, lăsând să apară în lumina zilei, roțițele dințate, înecate în ulei. Se uită cu atenție. Strungarul care-l ajutase, făcu la fel.

Marin se uită cercetător la fiecare piesă și după un timp păru c'a găsit piesa cea stricată.

— Uite, Vlade, roțița axului de pornire.

Vlad privi roțița și văzu că-i lipsesc doi dinți, rupți odată cu înfrânarea strungului.

— Trebuie scoasă afară, mai spuse Marin, care se îndepărtă spre strungul său, care mergea de unul singur.

— Da, trebuie, mormăi Vlad.

După ce scoase roțița, privi cercetător spre celelalte piese aflate în cutia angrenajului. Nicio stricăciune. Cercetă roțița bolnavă, cu atenție, gândindu-se dacă poate fi reparată. Și în timp ce privea roțița gânditor, Marin își lăsă din nou strungul și se apropie:

— Mă, da s'a stricat rău! spuse el cu mirare.

— S'a stricat, dădu din cap Vlad. Privirea lui se uită cercetătoare spre Marin. Crezi că se mai poate repara, nea Marine?

— Știu eu? Este o operație grea. Atunci când am rupt roțița, am încercat s'o sudez, fără rezultat însă. Sudajul nu ținea, când puneam roțița la loc și porneam strungul. Trebuie să vorbești cu inginerul, poate, cine știe, îți va da un sfat. Dacă nu, atunci se va face o roțiță nouă. Așa s'a făcut și la strungul meu și Marin se îndepărtă spre mașina sa.

Deci nu era vreo speranță. Roțița ruptă nu poate fi reparată și strungul va sta poate mult timp până ce se va face una nouă. „Cum de a fost posibil să i se întâmple lui un asemenea lucru? O fi el prost la învățătură, dar la lucru a fost întotdeauna atent”. Se va duce iar vestea în fabrică și privirile strungarilor

și a celorlalți muncitori se vor aținti din nou cu clipiri muștrătoare spre el. Zeci de șoapte îi sunau de pe acum, ca tic-tacul unui ceasornic, în timpane. „Rău, te-ai încuiat, Vlade. Vai de tine. O sărăcie, o pacoste pe capul nostru...”

Când își ridică privirea dela roțiță, îl zări pe maestrul atelierului, care se apropia cu pași repezi.

— Ce-i, Vlade?, întrebă acesta îngrijorat.

Vlad tresări, ca și cum i se năzărise o arătare în miez de noapte. Incercă să-și adune gândurile. Nu, meșterul îl va ajuta, trebuie să-l ajute. Meșterul Niculae nu-i om rău. Se pricepe bine la meserie. Doar pentru asta-i meșter în fabrică. Ii povesti pe scurt cele întâmplate și meșterul Niculae ascultă cu atenție. Nu uită să-i spună acestuia că este singurul vinovat și că dacă nu era nervos, așa cum a fost tot timpul în cursul zilei, nu s'ar fi întâmplat nimic.

Și atunci când termină vorba, meșterul îi spuse ca o muștrare:

— Vlade, azi nu ești în toanele tale. Ai capul în nori, băiete. Păcat de așa strung. Mă doare când văd ce i-ai făcut. Dacă nu aș ști cum lucrezi, aș mai zice...

Și meșterul luă roțița și-o cercetă cu atenție.

Vlad își înghiți nodul așezat ca un șurub în gâtlee și fața îi deveni roșie de necaz. Cuvintele meșterului îi țacăneau cu asprime în urechi. Și în timp ce meșterul cerceta porii dinților ruți, Vlad continuă să-și spună și mai departe aceleași întrebări cu înfrigurare. Se acuza și se judeca pe sine însuși: „Cum de făcuse el un asemenea rău mașinii? Cum? Unde i-a fost capul? Unde? Dacă i se urîse cu meseria asta

era altceva. De acolo și până la stricarea strungului este cale lungă. Eu sunt vinovatul, părea să-și spună. Eu și purtările mele. Sunt un prost, un nepriceput. Acum să mă cunoască toată fabrica, să mă cunoști, meștere. Să se știe că Vlad Leonida s'a prostiț, nu-și mai stăpânește mașina, nu-și stăpânește nervii. Vlad Leonida socotit ca lucrător priceput, nu-i un om care merită încrederea de a manevra un strung nou. Iată-mă, sunt un pilot căzut la prima încercare, din propria mea nepricepere. Asta e Vlad Leonida și oamenii trebuie să-l cunoască bine''.

— Să mergem la inginerul Victor, spuse într'un târziu meșterul. Să-l întrebăm, poate că are vreo roțiță de schimb.

— Să mergem, încuviință Vlad, pomind în urma meșterului, pe ușa atelierului.

Inginerul Victor, un om înalt, cu fața bronzată, se afla în depozitul materialelor. Luă piesa pe care i-o întinse meșterul Niculae și ascultă cu atenție explicațiile acestuia. Dădu din cap și fruntea i se brăzda a mirare.

— Tare curios. A fost puternică înfrânarea strungului pentru a rupe un astfel de metal.

— Tovarășe Victor, spuse meșterul, când inginerul termină vorba, poate că ai altă piesă în schimb. Știi, strungul nu trebuie să stea. Până la sfârșitul lunii avem de livrat comanda de șuruburi pentru tampoanele vagoanelor dela C.F.R. N'am dori să-i întârziem pe ceferiști nici măcar cu o zi.

— Știu, știu, răspunse cu voce calmă inginerul. Numai că ne lipsește o astfel de roțiță. Trebuie făcută din nou. Vom comanda-o chiar în cursul zilei de azi.

Vlad sta puțin mai la o parte și se mulțumea să privească. Vedeă în privirile celor doi tehnicieni o preocupare adâncă pentru îndreptarea răului de care el se simțea atât de vinovat.

— Și, în cât timp poate fi gata roțița? se interesă meșterul.

— Știu eu, spuse gânditor inginerul. O săptămână, două, poate mai mult.

— Prea târziu, tovarășe Victor, pentru un fleac de roțiță.

— Vezi însă că uzinele „23 August”, unde trebuie comandată roțița, nu ne are numai pe noi în program... Uzinele au și ele un program și alte comenzi de livrat înaintea noastră. Când va veni și rândul nostru, atunci cu siguranță că și comanda noastră va fi satisfăcută în grabă.

— Fie, dădu din cap meșterul. Deci strungul va sta un timp neutilizat și planul și Cefereul va suferi... și noi ne vom învărti pe lângă mașina demontată, neputincioși. Noroc, tovarășe Victor și mulțumesc pentru sprijin și pentru sfaturi.

Cei doi părăsiră depozitul materialelor. În curtea fabricii Vlad se despărți de meșter și se întoarse în atelier. Era abătut și plouat. Privi în jur și văzu strungarii și strungurile din atelier în activitate. Strungul lui se afla țepăn, cu piesele răvășite și îmbâcsite de ulei.

Costea se apropie. Marin se desprinse de lângă strung și se alătură tânărului:

— Se poate repara? întrebă cu voce prietenească Costea.

— Nu, răspunse Vlad. Se comandă o roțiță nouă.

Și mâinile lui Vlad se frământară de ciudă. Gândiți-vă, continuă el. Va dura zece-cincisprezece zile până ce roțița va fi gata.

— Două săptămâni! se miră Costea.

— Două săptămâni!... Va sta strungul pe loc două săptămâni!. căscă ochii mari și strungarul Marin.

— E mult timp, Vlade, spuse în cele din urmă Costea.

— Vezi, singura fabrică care poate să ne facă o roțiță de acelaș metal și pe aceeași măsură, este „23 August” și uzinele „23 August” nu ne au numai pe noi. Trebuie să mai satisfacă și alte comenzi, căută să-i lămurească Vlad pe cei doi muncitori.

Și în timp ce Vlad începu să-și strângă piesele răvășite pe strung și să le rânduiască, Costea și Marin porniră spre strungurile lor cu pași grăbiți.

* * *

Seara cobora cu repeziciune peste oraș. Părea că din înaltul cerului se așterne, poale largi, o pânză imensă și cenușie. Intre timp sirena fabricii, care anunța încetarea lucrului în acea zi, îi făcu pe oameni să-și frâneze mașinile și să se pregătească de plecare.

Vlad, fu cel din urmă, care părăsi atelierul... După ce-și rândui piesele strungului curățite cu benzină, își îmbracă haina de stradă și porni de unul singur spre poarta fabricii. Când ajunse la colțul atelierelor construite din cărămidă roșie, se țintui locului. Din spre biroul fabricii, înainta cu grabă secretarul Organizației de Partid. Vlad păru că se află în cumpănă.

Se gândi dacă să se întoarcă sau să stea pe loc. Nu mai era însă timpul. Omul care înainta îl zărise. Iși luă inima în dinți, se făcu că privește afișul lipit pe un panou de scândură, apoi păși înainte. Se gândea în sine la morala pe care secretarul i-o va face în legătură cu strungul. Era sigur că Dinu a fost informat de noua lui boroboată și că acesta va folosi prilejul acestei întâlniri. Când se aflară unul în fața celuilalt, privirile li se încrucișară. Vlad se opri locului, fără să aștepte ca secretarul să-i ceară acest lucru. Dinu, care se oprise la rândul său, rupse tăcerea:

— Cum e, Vlade? întrebă el cu voce liniștită.

Vlad se gândi să mintă, să spună că nu-î nimic deosebit. Vorbăi i se opri în gâtlej și nu scoase nici-un sunet. Nu. Nu-i frumos să minți. Va spune totul, pe urmă fie ce-o fi. La urma urmei, secretarul este tot un om. Va înțelege că a fost o greșală, o izbucnire a sufletului său. Iși ridică ochii și vorbi:

— Tovarășe Dinu, am stricat strungul. S'a rupt roțița axului de pornire. Și Vlad își încleștă fălcile. Ochii-i pierduți undeva peste înălțimea fabricii purtau un licăr viu de viață. Vlad părea că așteaptă șueratul unei voci aspre, plină de imputări și morală, dar morala pe care și-o închipuise să izbucnească, întârzie. Se uită în ochii secretarului și întâlni seninătate. Doar o cută adâncă, ca o șuviță neagră, i se săpă acestuia între sprâncenele stufoase.

— Credeam, Vlade, că vei ascunde. Știu totul despre strung. Destul de grav de altfel. Să ne gândim, însă, cum putem repara răul... și ochii lui Dinu îl priviră cercetători.

La început Vlad nu știa ce să creadă, în loc de morală, omul din fața lui se gândește cum poate fi reparată greșala pe care din neglijență, el cu mâinile lui o săvârșise. Când își reveni însă și vru să zică ceva, Dinu i-o luă înainte și spuse:

— Dacă eu aș fi strungar, Vlade, cum aș mai gândi. Vezi însă că eu sunt vopsitor. Un om care se pricepe mai mult să aștearnă vopseaua cu pensula și mai puțin să repare strunguri. Tu ești strungar, Vlade. Ți este ușor să gândești despre unealta pe care o mănuești. Încearcă. Poate găsești o metodă. Nu trebuie să ții seama că uneori ți se spune că un lucru este imposibil de făcut. E drept că e lucru greu, după cum explica inginerul. Creierul oamenilor însă poate scoate la lumină lucruri din ce în ce mai noi pentru perfecționarea mașinilor. Fă și tu la fel. Vei reuși. Ce zici?

Și cu cât vorbea Dinu, cu atât Vlad se desmeticea și prindea curaj. Vedea roțița stricată alergând din nou, strungul bâzâind și cuțitul tăind șpanul din plin. Zărea a avea atelierul trezit la viață și pe el lucrând cu măiestrie. Un suflu nou îi străbătea pieptul și Vlad își descleștă gura.

— Am să mă gândesc, tovarășe Dinu și vocea lui sună sigură, ca un angajament...

— Gândește-te, încearcă și vei reuși, spuse secretarul, bătându-l prietenește pe umăr. Asta să-ți fie învățătură pentru viitor. Omul trăiește și învață. Învață din cele bune, învață din cele rele. Învață să facă ce-i bun, să se ferească de ce-i rău. Apoi, îi strânse lui Vlad mâna cu putere. Il mai privi odată în ochi pe Vlad și se depărtă cu grabă. Rămas țintuit

locului, Vlad continuă să-i urmărească pașii, până ce secretarul dispăru ca o umbră pe ușa sălii de sedință.

Se mișcă din loc și-și îndreptă pașii spre ieșire. Era încă uluit de purtarea neașteptată a lui Dinu. Se gândi la zilele din urmă, când și-l închipuise un om aspru, neînțelegător. Se muștră pentru felul lui îngust de gândire. „Nu-i cunoști pe oameni, Vlade, ai judecat rău. Nu toți oamenii sunt la fel și nu toți judecă după cum judeci tu”.

Ieși pe poarta fabricii și porni de-a-lungul drumului. Șoseaua se întindea în fața lui asemenea unei fâșii de pânză cenușie. Și din ce privea zarea, cu atât și fâșia devenea mai ascuțită, pierdută departe, ca o suviță, printre casele cartierului. Din largul cerului părea că liniștea coboară odată cu înserarea, pentru a da un aspect și mai tăcut șoselei. Vântul care bătea încă liniștit, aducea cu el briza unui aer rece și proaspăt, pe care pieptul lui Vlad îl sorbi cu însetare. Grăbi pasul. Hotări să ajungă mai grabnic acasă. În față, pe șosea, privirea lui întâlni pâlcuri de oameni. Recunoscu în ei pe mulți dintre muncitorii fabricii. Trecu grăbit și le auzi vocile fără să descifreze măcar o frază. Și încetul cu încetul și glasurile oamenilor rămaseră în urmă, până nu se mai auzi nimic.

Când deschise ușa camerei, simți cum trupul îi arde de alergătură. Bătrâna lui mamă lucra încă la flacăra plăpândă a lămpii cu petrol.

— Bună seara, mamă, spuse Vlad, desbrăcându-și scurta de postav.

— Bună seara, băiete, și femeia își aruncă o clipă privirea pe sub sprâncenele cărunte, continuând să lucreze.

— Mamă, am nevoie de un creion și hârtie, i se adresă Vlad, în timp ce-și aranja haina pe speteaza scaunului.

Bătrâna îl privi din nou, de astădată cu mirare. Lăsă lucrul pe pat și se duse cu pas legănat spre dulapul scorojit, lipit de peretele încăperii. Scotoci prin sertare și scoase la iveală cele dorite. Se apropie de masă și le dădu lui Vlad. Apoi, în aceeași tăcere, se apropie de pat și începu lucrul.

Vlad se așeză la masă, pe scaunul cu speteaza vopsită în roșu. A stat mult timp așa, cu trupul înțepenit și gândurile concentrate. Pe măsuță bucata de hârtie părea o pată albă în timp ce bucățița de creion juca, între degetele lui groase, ca un fir de iarbă. Duse mâna la măsuță și creionul se înfrăți cu hârtia. Făcu un cerc rotund, apoi niște scărișoare ascuțite. Încet, încet, ieși la iveală forma unei roțițe dințate și cum mai semăna roțița asta, cu cea a strungului. Roțiței îi lipseau deasemenea cei doi dinți, la fel ca celei stricate prin înfrânarea strungului. „De sigur, de sudaj nu-i vorbă. Avea dreptate Marin; sudajul nu va ține. Ce se poate face atunci? Strungul nu poate sta”, își spuse Vlad. „Roțița trebuie reparată și cât mai grabnic”. Acum își da el seama că preț mare are timpul. Pentru strungul lui, întreaga fabrică se făcea de răs. Șuruburile pentru tampoanele vagoanelor nu vor fi gata la timp. Vor întârzia o zi, o oră și asta era ceva. Fiecare secundă are rostul ei. Orice minut este prețios, de folos, atunci

când te angrenezi într'o muncă. În minte îi răsunară cuvintele secretarului de organizație. „Gândește-te, încearcă și vei reuși”. Da, va trebui să reușească. Iși duse gândul spre strung, cât mai aproape de el. Îl zărea bolnav și vedea în fața ochilor rotița stricată. Acum rotița trăia ca un lucru viu, în fața ochilor săi, părea că merge așa cum a mers și mai înainte. I se năzări că este un medic care se străduiește să dea viață unui bolnav. Fața i se însenină. Părea că a găsit medicamentul. În minte îi sclipi o idee și vârful creionului punctă șase cercuri pe hârtie. „Nu e rea ideea. Cred că e bine să fac astfel. Voi tăia șase știfturi de oțel și voi da găuri rotiței la bormașină. Apoi alămitul. E bună metoda”. Iși duse mâna prin părul răvășit pe frunte și răsuflă ușurat. Privi prin fereastră și văzu întunericul cum coboară și el dorea noaptea cât mai scurtă. „Rotița va fi reparată”, își spuse în gând. Se gândi la Dinu și se simți ușurat. Va fi o mulțumire pentru secretar, dar va fi o mulțumire și pentru el. Astfel spăla o greșală care-l frământase mult. Acum sufletul îi era cuprins de o nețărmită încredere în ziua care urma să vină.

IV

Inginerul își ridică privirea din ziarul aflat pe biroul larg. Pe ușa care se deschise înaintă Vlad cu pasul grăbit. Se opri în fața biroului. Avea ochii turburi de nesomn, dar în privire purta viață plină de hotărîre.

— Tovarășe Victor, te rog să-mi dai rotița cea stricată. Imi trebuie.

— Da, spuse inginerul luând roțița de pe birou. Poftim, nu am nevoie de ea. S'a dat planul de comandă.

Tăcu o clipă și privi cu ochii cercetători spre Vlad, muncit de o curiozitate ascunsă.

— Dar pentru ce-ți trebuie?

— Așa, ca să fie acolo, în atelier, minți Vlad.

Inginerul dădu din umeri ca și când nu pricepuse pentru ce este nevoie ca roțița să fie acolo.

Vlad luă roțița aflată pe birou și ieși în grabă pe ușă. Trecu prin curtea fabricii și se îndreptă spre atelierul de tinichigerie. Intra și mașinile și încăperea i se înfățișară pline de neliniște. Era devreme. Totuși zări pe unul dintre lucrători și-l chemă lângă hormașină unde se oprise.

— Ce-i, Vlade? îl întâmpină glasul omului care se apropie cu pași repezi, în timp ce mâna lui mângâia bancul și menghinele înșirate la rând.

— Am treabă cu tine, Alexandre și cred că n'ai să mă refuzi, spuse cu multă căldură Vlad.

— Ei, spune, despre ce este vorba?

Vlad îi arată roțița pe care Alexandru o privi nedumerit...

— Vezi roțița asta, Alexandre, aș vrea să-i dăm câteva găuri și Vlad arată cu degetul fierul poros al dinților. Chiar aici unde sunt dinții rupți.

Alexandru privi cu mirare, când la piesă, când la Vlad. La început crezu că este o glumă, dar ochii lui Vlad nu trădau acest lucru. Totuși izbucni cu mirare, spunând:

— Ce naiba te-a apucat, măi Vlade? Vii cu noaptea în cap să găurești o astfel de roțiță, bună de deșeuri?

— Nu-i timpul de vorbă, Alexandre, caută să-l potolească Vlad. Trebuie găurită. Ai un șpiral de doi jumate?

— Se găsește, spuse Alexandru dând din umeri, în timp ce pe față i se citea aceeași nedumerire.

Căută în cutiuța cu șpirale și scoase la iveală pe cel dorit. Il prinse între dinții bormașinei, dădu drumul motorului și luă roțița în mână.

— Câte găuri dăm, Vlade?

— Șase, spuse în grabă Vlad. Trei pentru fiecare dinte rupt. Vezi să le dai cât mai adânc, Alexandre.

Când cele șase găuri au fost date, Vlad luă roțița, în timp ce Alexandru îl privi cu ochii plini de înseminare.

— A mers, Vlade. Greu, dar a mers... Dar pentru ce ai nevoie de roțiță? întrebă Alexandru, care și-a adus aminte de cuvintele pe care le mai spusese.

— Mulțumesc pentru ajutor, Alexandre și să nu fii nedumerit. Mi-e gândul să fac din ea o piesă sănătoasă, mai spuse el pășind grăbit dealungul atelierului.

— Îți doresc reușită, dacă așa e vorba, spuse Alexandru rămas în urmă.

Vlad ieși zorit pe ușă și se îndreptă spre sudură. Străbătu hala mare a atelierului de montaj și intră în micul atelier cu miros de carbid. Scoase din buzunar șase știfturi de oțel și le privi. În palmă cele șase știfturi tăiate scurt ca niște bucățele de sârmă, i se părură că strălucesc în lumina ferestrelor. Se apropie de bancul cu menghine tuciurii. Desfăcu dinții unei menghine, apoi prinse roțița strângând colții menghinei cu putere. Prinse apoi, una câte una,

bucățelele de metal în găurelele perforate cu bormașina. Le bătu cu ciocanul pe rând și le forță să se înfigă adânc. Acum roțița părea că are în locul dinților ruți, țepi lucioase de arici. Desfăcu piesa din menghină și se apropie de aparatul de sudat. Apucă țeava de alamă cu două furtunuri lungi și aprinse un bețișor de chibrit. Apropie flacăra de gura țevii și aparatul pocni de câteva ori, înainte de aprindere. Fășâind, flacăra creșcu din ce în ce mai albastră. Cu ajutorul flăcării, Vlad topi o bucată de alamă, încărcând roțița în dreptul celor șase știfturi de oțel. Când locul bolnav fu bine încărcat, stinse aparatul și porni spre lăcătușerie. Aici muncitorii se pregăteau de lucru, pornind mașinile. Sgomotul mașinilor și chiuitul ciocanelor îi răzbiră ca un ecou puternic în urechi. Se apropie de o menghină, prinse roțița și începu să pilească dinții sudați. Incet, încet, dinții alămiți începură să-și contureze forma și roțița să-și capete înfățișarea de mai înainte. Când termină cu pilitul, Vlad o privi îndelung. Pe fața lui senină se citea mulțumire, în timp ce degetele lui mângâiau alama strălucitoare. Apoi o umbră-i întunecă fruntea și el păru că se gândește. „Dacă roțița nu rezistă, atunci munca a fost zadarnică”. Va porni de îndată strungul. Cu gândul spre mașina demontată, se îndreptă grăbit spre atelier. De cum intră în atelier, strungarii îl priviră cu nedumerire. Fețele lor trădau o nespusă curiozitate, dar și o ascunsă bucurie.

— S'a găsit roțiță de schimb, Vlade? întrebă Costea apropiindu-se de strungul demontat.

— Nu, Costea, răspunse Vlad, este cea veche pe care am reparat-o, și-i explică în ce fel.

h92.660

— Vezi, la asta nu ne puteam gândi. Este o inovație și cred că va rezista, spuse tânărul, dând admirativ din cap.

— Să vedem, zise Vlad, încă neîncrezător.

Și în timp ce Costea plecă spre strungul său, Vlad începu să monteze piesele la locul lor. Dădu drumul strungului și mașina începu să bâzâie, să meargă din ce în ce mai repede. Ochii lui Vlad erau mereu ațintiți spre piesa din universal. Trupul și-l simți furnicat de mii de țepi nevăzuți. Pumnii îi erau strânși, dârji, pe manivele, ca și cum un vârtej aprig amenința să-l smulgă de lângă strung. Pentru prima oară își simțea strungul aproape, lângă sufletul lui, ca pe un frate. Și privind strungul, Vlad era mulțumit. La prima încercare piesa rezistase. Apropie cuțitul de bucata de fier prinsă în universal și șpanul începu să curgă hârșâind. Urechile îi erau ațintite la trepidația strungului, în timp ce ochii urmăreau mersul mașinii. Totul era perfect, ca și mai înainte. Mersul strungului era regulat și șpanul curgea lin, ondulat. Tăie șuvițe de șpan mai groase, din ce în ce mai groase. „Acum, acum, își spunea Vlad cu inima strânsă. Acum poți auzi acelaș sunet de metale, acelaș hârșâit de fier bolnav, care ar fi năruiți speranța pusă în reușita reparației”. Trosnetul închipuit nu se produse însă și încrederea i se săpă tot mai adânc în suflet. Își șterse cu palma broboanele apărute pe frunte și lăsă strungul să meargă în voie. Privi în jur. Simțea cum ochii strungarilor îi insuflau curaj și parcă privirile lor spuneau cu căldură: „Iată un om care știe să-și repare greșala, un tovarăș care a apucat pe drumul cel bun”. Și ca un

răspuns la aceste închipuiri, mintea lui Vlad închegă alt gând: „Dragoste nespusă pentru cei din jur și dragoste pentru mașina la care lucra”. Privi din nou strungul și mâinile i se încordară pe manivele. Se gândi în urmă, atunci când lăsase mașina să meargă în voie. Iși propuse să nu mai facă niciodată acest lucru.

Apoi gândul i se îndreptă către Dinu. Discuția din seara aceea a fost sâmburele inovației. Secretarul Organizației de Partid îi insuflase curajul hotărîtor care-i lipsise atât de mult. Acum se simțea din nou stăpân pe sine însuși, pe unelte și pe mașină. Ochii lui pironiți în strungul aflat în plin mers, erau de data aceasta cuprinși de o atenție deosebită. Doar gândul îi fugea spre secretarul Organizației de Partid, pe care se hotărî să-l viziteze. Și această hotărîre o traduse în fapt spre seară, când șueratul sirenei anunță împlinirea zilei de muncă. Aranjă sculele cu grijă, se spală de unsoarea ce-i îmbâcsise mâinile și fața și ieși în curtea uzinei. Seara i se înfățișă învăluită de un cer senin întins ca un văl uriaș și albastru peste casele orașului. De prin ateliere, muncitorii se perindau, unul câte unul, spre case. Câteva biciclete cocoțate lângă cabina portarului fură desprinse din cârligele scheletului de fier de către muncitorii care ieșeau pe poarta fabricii în șosea.

Vlad ocoli atelierul cel mare și se îndreptă spre clădirea unde se afla sediul Organizației de Partid. Când trecu pe lângă atelierele nituitoarelor, un sgomot de voci îl făcu să-și încordeze auzul. Se opri locului și mai înainte să-și dea seama despre ce este

vorba, câțiva muncitori bufniră pe ușa atelierelor. Un om era dus mai mult pe sus spre sediul Organizației de Partid, de brațele voinice ale oamenilor. Unul din muncitori, în care Vlad recunoscuse pe Iordan hazliul, purta în mâini cureaua tăiată a unei forje și un clește defectat.

Porni în urma grupului cuprins de hărmălaie și căută cu privirea să pătrundă înserarea pentru a identifica pe cei aflați în grup. Recunoscuse pe Mielușcă, un tânăr înalt și osos, din echipa de teatru a fabricii și încă câțiva tineri sportivi. Se apropie și se uită la omul care gemea împotrivindu-se și-l recunoscuse pe Stamate, fiul cel mare al cârciumarului din șosea. Avea fața crispată de ciudă și de frică. Din când în când își înfigea picioarele în pământul sgronțuros și spunea rugător:

— Lăsați-mă, fraților, n'am făcut nimic. Ce aveți cu mine, fraților?

— Taci, ticălosule, se răsteau muncitorii strânsi în jurul său.

— Atinge-l peste bot, se rătoi unul cu voce pițigăiată.

— Nu-s frați cu noi dușmanii care distrug uneltele, spuse un altul.

Luat de avalanșa oamenilor care se adunaseră și mergeau în pas cu grupul spre clădirea Organizației de Partid, Vlad se pomenea în cele din urmă împins înăuntru.

În încăperea pavoazată îngrijit, el recunoscuse pe Dinu, alături de Stoian, responsabilul organizatoric. Când oamenii năvăliră, cei doi se sculară, în timp ce Dinu încruntă sprâncenele a nedumerire.

— Ce s'a întâmplat, tovarăşi?, se auzi vocea gravă a secretarului peste hărmălaia oamenilor pătrunşi înăuntru.

— L-am prins pe ticălos, spuse unul din muncitori, arătând ameninţător cu degetul spre Stamate.

— Trebuie aspru pedepsit, spuse un altul.

— Asta o va face justiţia populară, dacă a făcut ceva rău, căută să-l domolească Dinu pe cel pornit. Acum spuneţi despre ce-i vorba.

— Să vă spun eu cum a fost, îşi făcu loc printre oameni Iordan, omul cel mărunţel şi vesel, care ducea cureaua şi cleştele în mâini. Când se află în faţa lui Dinu şi a lui Stoian, Iordan se opri, răsuflă uşurat şi-şi aruncă privirea plină de ură spre cel prins la ananghie.

— Il vedeţi, tovarăşi, începu el cu vocea peltică. Ticălosul ăsta frâna iniţiativa în munca noastră. Când vorbeai cu el era mieluşel blând şi-ţi ziceai, o fi tacsu chiabur de oraş, dar ăsta-i băiat bun săracu. Era în schimb un fel de mătă blândă care sgârie rău, de cum întorci spatele. Poate că așa credeam şi azi, dacă într'o zi nu aş fi stat de vorbă cu el. A făcut cât a făcut pă mironosiţa, dar s'a dat în petec, spunând cuvinte de ură la adresa noastră, a gloatei şi atunci am înţeles că Stamate ăsta e găunos la suflet, cum este uneori un măr frumos la coajă. Noi ne sbăteam tot timpul ca lucrul să meargă bine. Ba citisem cu toţii în ziare despre Banu Petre, despre Roşca Marin şi Iordăchescu. Ne băteam căpătâna să introducem şi noi metodele lor în muncă şi el ne punea beţe în roate. Ba azi se strica o unealtă, ba niturile erau ascunse şi te treceau sudorile cău-

tându-le în atelier. De multe ori te pomeneai cu cărbuni stropiți cu apă de nu se mai prindea flacăra de ei. Și câte și mai câte lucruri de felul ăsta. Ne luaserăm cu toții de gânduri. Mă, cine să se ție ca neagareaua de capul nostru? Cine? Ne-am sfătuit câțiva să stăm seara la pândă. Și iată rezultatul. Ticălosul a fost prins. L-am văzut cu ochii mei pe când eram ascuns sub bancul cu materiale, cum a desprins cleștele cu dalta și ciocanul și cum a tăiat cu briceagul cureaua dela forjă. Le făcea cu atâta calm și siguranță, ca și cum se afla în averea lui tacsu. Atunci mi-am dat seama de ce el era ultimul întotdeauna la plecare. Ca să facă rău celor care muncesc cinstit. Ticălosul ăsta ar trebui să fie ars cu fierul roșu.

Povestirea lui Iordan îi făcuse pe oameni să asculte fără clipire. Când termină, glasurile începură să freamete cu mai multă îndârjire.

— Dați-i peste bot...

— O merită ticălosul...

— Noi ne frământăm pentru Plan și el distruge...

— Liniște, tovarăși, se auzi vocea lui Stoian, care se strădui să potolească pornirile oamenilor.

Când freamătul încetă, Vlad se uită țintă spre Dinu și văzu cum fața acestuia se brăzdase de cute, iar ochii i se încrâncenară de ură. Niciodată nu văzuse această față plină de o mai mare indignare.

Privindu-l, Stamate își mușca buzele, iar picioarele îi tremurau ca în fața unei ghilotine. Ochii lui speriați purtau blândețe prefăcută și rugătoare.

Cu toată ura sa, totuși vocea lui Dinu răsună stăpânită, cuprinsă de același calm plin de siguranță.

— De ce ai făcut asta, ticălosule?

— N'am făcut nimic... zău... se bâlbâi Stamate frământându-se.

— Ce... ce spune, se auzi o voce. Mai are curaj să ne mintă în față.

— Uite, Stamate, ce spun eu. Nu mai poți nega. Ar fi în zadar. Ticăloșia ta a fost dată în vileag. Oamenii te-au prins asupra faptului. Mărturisește.

Stamate se uită în jur, cu privirea unei vulpi prinsă în capcană. Se uită spre Dinu, apoi își pironi ochii în pământ, plini de desnădejde:

— Am făcut-o pentru gustul tatălui. El și încă câțiva prieteni de ai săi. Dar vă spun că eu nu sunt vinovat, ci ei. Ei, că m'au îndemnat s'o fac. Tata spune că regimul ăsta ne distruge și că iată eu din fiu de cârciumar, ajunseseam un muncitor de rând. M'au îndemnat la rele. Acum este prea târziu, și-mi dau seama. Credeți-mă, am făcut-o din prostie. Dați-mi drumul, n'am să mai fac...

— Zi, așa ne fu vorba, spuse unul din mulțime. Ne vindeți munca la tarapanaua lui tactu și să te iertăm...

— Vei fi judecat de justiția populară, împreună cu tot neamul tău de hoți, se auzi altă voce.

— Liniște, spuse Stoian. Pentru fapta lor își vor primi răsplata, adăugă el în timp ce Dinu cerea legătura telefonică cu Miliția. Acum puteți merge acasă fără grijă. Ticălosul a încăput pe mâini bune.

Oamenii se îndepărtară legând discuții aprinse asupra evenimentului neașteptat, în timp ce Stamate fu trimis sub pază într'o cameră alăturată. Când vocile se depărtară, ducând ecoul hărmălaiei, Dinu se apropie de Vlad, încă rămas locului.

— Ce-i, Vlade, auzi tânărul strungar vocea caldă cu care era destul de obișnuit.

— Iacă, tovarășe Dinu, spuse Vlad desmeticindu-se, venisem să-ți aduc la cunoștință că statul dumitale mi-a folosit. Rotița a fost reparată.

— Vezi, Vlade, licăriră plini de bucurie ochii secretarului ca și cum nimic nu i-ar fi pricinuit supărări cu puțin timp înainte. Vezi că omul reușește când este pătruns de convingerea că nimic nu-i greu de înlăptuit, atunci când știi să înfrunți greutățile. Eu îți doresc din suflet să mergi pe acest drum și mai departe. Spor la muncă.

Vlad se simți cuprins de o mare bucurie și mai ales plin de o vădită încredere în viitor.

Când ieși pe ușa Organizației de Partid, se întrebă de ce pe el nu-l considerase la fel ca și pe Stamate, un sabotor? Abia după câteva zile deslegă această întrebare nelămurită, într'o discuție legată cu Costea. Organizația de Partid se interesase dacă Vlad a stricat strungul din neglijență sau intenționat. Mica anchetă stabilise că nu a fost decât o simplă întâmplare și că strungul se frânase, atunci când Vlad era preocupat de strângerea sculelor răvășite pe jos.

V

Ziua apărea luminoasă peste oraș, în timp ce oamenii porneau cu pași grăbiți de prin case, furnicând întinsul șoselei. Printre trecătorii grăbiți se afla și Vlad. Avea pasul apăsător și zorit, încât moș Matei care mergea alături de el, abia îi ținea urma. Moș Matei era unul dintre cei mai buni strungari

din atelierul nr. 1. Deși fire firavă, bătrânul purta în suflet viața tinerească și clocotitoare. Cunoscuse cândva pe propriul său trup urgia patronilor. Pe frunte i se înălța o cicatrice adâncă, urma unei tăieturi. De câte ori bătrânul ducea mâna peste părul încărunțit, apropiind-o de fruntea boltită, își aducea aminte de lovitura groaznică din carcera de tortură a patronului. Cutezase să ridice glasul, să acuze; să amenințe fățiș pe cei care furau munca și nădejdiile oamenilor. Bucata de fier din mâna patronului îl lovise aspru. Căzuse ghemotoc pe cimentul rece al carcerii, în timp ce din cap îi țâșnea sângele. În afară de durerea întipărită în minte și de semnul neșters de vreme, acum moș Matei mai purta și ura săpată adânc în suflet din ziua aceea. Pumnii i se încheștau de câte ori era vorba de exploatatori și moș Matei părea că este gata să se ia la trântă cu orice piedecă pusă în cale de aceștia. Așa a trăit bătrânul și anii au trecut pe rând. A suferit. Au mijit zori noi. S'a bucurat. A luptat alături de mulțime. Pas cu pas, ceas cu ceas, lupta devenea și mai dârză. Năvala clasei muncitoare a făcut dușmanul să cedeze, să fugă, să se ascundă. Și cu cât lupta era mai dârză și puterea mulțimii creștea, ca flamura Partidului în fruntea coloanelor în marș. Și alături de aceste coloane, moș Matei își simțea ochii calzi și sufletul cuprins de bucurie, că acuma, în anii bătrâneții, visul i se înfăptuise.

Dar, abia la 11 Iunie 1948 a întâlnit moș Matei cea mai mare bucurie a vieții. În dimineața acelei zile, a cetit comunicatul Guvernului și vedea în asta încă o etapă glorioasă din lupta Partidului. A privit

cu proprii lui ochi cum patronul și-a luat tălpășița ca un vierme îngrășat în bogățiile fabricii. I-a strigat din poartă cu putere viermelui: „Du-te”. Și viermele s'a dus învârtindu-se. Avusese grijă bătrânul alături de ceilalți muncitori ai fabricii, ca viermele să nu mai ia nimic cu el de data aceasta. Furase prea mult în anii de huzur. Moș Matei participase la predarea inventarului în ziua aceea, alături de ceilalți delegați ai fabricii. El era doar membru în Comitetul Sindical, ales de muncitorii fabricii, în ochii cărora trecea drept om corect, cinstit și bun.

Când a aflat în dimineața aceea dela Vlad că reușise să repare strungul, simțise o mare bucurie. Vedea cum Vlad prin această faptă apucase pe un drum bun. Acum, când mergea alături de el, simțea nevoia să afle cât mai mult. Fire curioasă, bătrânul privi spre Vlad și începu cu întrebările:

— Zi, reparăși strungul, nepoate? Frumos din partea ta.

— Păi, trebuia reparat, nea Matei, doar era vina mea și tânărul își întoarse capul spre bătrânul care și trecea degetele rășchirate prin mustățile aspre, apoi peste fruntea umedă.

— Deh, așa-i, era vina ta... Dar stai mai încet, nepoate, că doar n'o fi foc, spuse bătrânul în timp ce și aruncă privirea spre pașii grăbiți ai tânărului.

Vlad încetini pasul și zâmbi, întorcând capul spre bătrânul care sufla obosit. Moș Matei avea fața aprinsă și ochii-i clipeau nervos.

— Așa, nepoate. N'o să întârziem, e încă destul timp și bătrânul își încetini pasul, oftând ușurat.

În fața celor doi se afla un grup de oameni care

se îndrepta deasemenea spre fabrică. Vlad privi cercetător în timp ce moș Matei zâmbi, arătând din cap spre un grup.

— Te uiți la Zamfir, nepoate? Băiat bun și pe deasupra fruntașul fabricii.

— Știu, răspuse Vlad, tresărind și privind spre băiatul tânăr și înalt din mijlocul grupului ce înainta.

Moș Matei își ridică capul și mustățile i se sburliră. Ca la o amintire răsărită în minte, gura bătrânului se deschise într'un zâmbet șters:

— Am încercat și eu să-l întrec, dar am rămas de căruță. Apoi fața bătrânului deveni gravă, atunci când continuă cu hotărîre. „Dar să știi nepoate, că dacă Matei își pune ceva în gând, trebuie să izbândească...”

— Ai dreptate, nea Matei. Omul este dator să încerce. În viață are multe examene de trecut... și Vlad își aminti de vorbele lui Dinu, spuse atunci când venise la el acasă să-l cheme la lucru. Și în timp ce tânărul pășea alături de bătrân pe șosea, în depărtare fabrica se înălța, ca o cetate cu ziduri roșii și înalte, din ce în ce tot mai aproape. Șirurile de muncitori se scurgeau neîncetat pe porțile de fier, în timp ce la ferestre apărea câte un om pentru a privi o clipă în zarea dimineții. Pe coșul de cărămidă fumul începuse să țâșnească neguros, semn că fochistul sosise și în ziua aceea, fără întârziere. Și priveliștea aceasta îl purtă pe Vlad cu gândul de-a-lungul unei amintiri neplăcute, care acum îl făcea să simtă în sufletul lui că trăiește viața din plin în mirajele muncii din fabrică. Și fabrica și mașinile i se păreau tot atât de aproape de el, de su-

fletul lui, încât n'ar mai fi renunțat pentru nimic în lume la această viață. Și în timp ce se apropiau de atelierelor trezite, simți nevoia să vorbească despre muncă, despre muncitorii care se pregăteau cu forțe proaspete, pentru activitatea ce începea în dimineața aceea. Vlad rupse tăcerea și se adresă bătrânului:

— Câte șuruburi ai lucrat eri, nea Matei?

— Apoi drept să-ți spun nepoate, doar cinci. Mi-am propus să nu mă las până ce nu fac șapte, dar pe Zamfir e greu să-l ajungi.

Vlad își aminti discuția avută cu Costea, în fața cantinei. Zise cu admirație:

— Bun băiat, Zamfir ăsta, nea Matei...

— Bun, nepoate și priceput...

— Să știi însă, nea Matei, că mult n'o să se joace cu normele. Se vor afla și alții mai buni, care-l vor întrece...

Bătrânul tresări și rămase gânditor, în timp ce tânărul aștepta cu zâmbetul pe buze.

Vlad își închipuia răspunsul plin de nervi. Știa că Zamfir este mândria bătrânului și că bătrânul crede în posibilitățile ucenicului său. Afară de asta, moș Matei îl privea pe Zamfir ca o creație a sa și a atelierului nr. 1, unde iscăsitul strungar trecea ca un punct de onoare pentru ceilalți. De 38 de ani trucidase moș Matei în acest colț al fabricii. Se legase de oameni cu dragoste și se simțea strâns legat de fabrică, mai bine de cum se simțea în propria sa locuință.

Dacă Vlad văzu că bătrânul nu-i pornit pe vorbă, se simți nevoit să mai adauge:

— Și chiar noi, cei din atelierul nr. 2 îl vom...

— Ei, nepoate, ușor de zis, îl întrerupse bătrânul. Muncitor ca Zamfir nu prea avem în fabrica noastră. Deci, dacă nu sunt muncitori, nici despre depășirea lui nu poate fi vorba. Tăcu și merse un timp îngândurat, ca și cum își aducea aminte de ceva din trecut. Apoi cu voce blândă, moș Matei continuă: „Pe Zamfir îl cunosc de când era de-o șchioapă, un nod de om. Cât s’au sbătut mâinile astea (și bătrânul arată mâinile mari și roșii) și capul ăsta” (și bătrânul bătu cu degetul în tâmplă de credeai că vrea s’o deschidă ca pe o fereastră).

— Vedem noi, nea Matei, se grăbi să spună Vlad, care păși pe poarta deschisă a fabricii.

După ce pontară, porniră spre atelier. În colțul fabricii, unde drumurile lor se despărțeau, se opriră.

— Și totuși noi ne vom strădui, spuse Vlad.

Bătrânul ridică din umeri, în timp ce ochii îi sclipiră în bătaia zorilor, sub pleoape.

— Așa să fie, dar eu unul nu cred. De vorbit vorbim, uneori ne luăm angajamentul, dar nu uita, nepoate: cea mai bună dovadă a unui om este fapta. Privită și pipăită, nepoate. Lucrul ăsta să-l ții minte toată viața.

Vlad încruntă sprâncenele, în timp ce pașii îi porniră spre atelier. Bătrânul știuse să-l pună la punct din câteva cuvinte. Își dădu seama că vorbele au fost cu adevărat înțelepte. Cea mai bună dovadă a omului este fapta, gândi în sinea sa Vlad, atunci când apăsă pe clanța rece a ușii ce ducea în atelierul unde lucra.

VI

Au trecut multe zile dela întâmplarea cu roțița. Și în acest timp și sufletul și gândurile lui Vlad luară un alt curs. Vlad începu să vadă lucrurile cu mai multă claritate, să cântărească fapta și vorba, să îndrepte greșelile și să se ferească de ele. Toate lucrurile i se înfățișau cu totul într'un alt sens și Vlad era primul care să se poată bucura. Cu toate acestea îl mai stăpânea uneori unele porniri naive, care făceau să se trezească în el acelaș simțământ al invidiei. Acest lucru se întâmplă și în dimineața aceea când sosi ca de obicei în atelier și se întâlni cu Costea. Tânărul strungar sta retras într'un colț al atelierului și citea o scrisoare. Fără să bănuiască despre ce e vorba, Vlad se apropie și Costea îi dădu scrisoarea:

— Citește, Vlade, este dela Radu.

Vlad luă hârtia și o privi îndelung, mai mult pentru a-i ascunde lui Costea pismuiala de care fu cuprins. Această scrisoare îi reamintise de școală, de visele copilărești și de examenul pierdut. Ceti rândurile înșirate pe hârtie și află că lui Radu îi merge bine și că acolo învață lucruri folositoare pentru el și pentru fabrică. Află cum el și ceilalți elevi devin oameni cu pricepere pentru meserie și despre îngrijirea cu care sunt tratați elevii. Acolo la școală, Radu ducea o muncă grea alături de întregul colectiv, sprijiniți de profesori capabili. Rândurile scrise cu o nețărmită căldură îl purtară pe Vlad ca într'un film, alături de elevii școlii pe care și-o închipuia ca o citadelă a învățaturii. Căută să-și a-

lunge pornirea împotriva lui Radu, vorbindu-și mustător pentru sine însuși... „Da, Radu este de invidiat și totodată este însă și meritul lui”. Se pregătise intens pentru a intra în școală, în timp ce el se lăsase pe tânjală, ca un școlar lenes. Inapoiă scrisoarea lui Costea, care se afla lângă strungul său.

— Ce zici, Vlade?. spuse tânărul cu privire cercătoare.

— Ce pot să spun, decât că fiecare om este la locul lui. Radu a meritat deplin să învețe. Este un băiat bun...

— E și părerea mea...

Costea se îndepărtă și Vlad dădu drumul strungului.

A muncit mult în ziua aceea. Când îl ajunse seara din urmă, pe fața lui Vlad se citea supărarea. Cu strungul lui, cu roțița aceea defectă, nici că putea face mai mult. Se gândi la Costea care dăduse ca de obicei, șase șuruburi gata de montat tampoanele pe ele. Și totuși, cele cinci șuruburi pe care el le realizase, era ceva. Lucra de zece zile la strungul cel nou și pentru prima oară realizase atât. Sbură cu gândul la ziua când va fi gata roțița cea nouă și când va lucra din plin. Și acest gând îl purtă și mai departe atunci când pașii lui grăbeau pe șosea, spre casă. Cândva a fost la o altă fabrică pentru schimb de experiență. Acolo întâlnise un strungar care lucra cu două cuțite la strung. Vlad își dădu seama că și la strungul cel nou se poate face acelaș lucru. „Strungul meu este puternic, va rezista și astfel voi lucra mult mai repede decât cei din atelierul meu și decât cei din atelierul nr. 1”. Pe față însă i se ceta o umbră

întunecată. Nu. Nu-i tovarășește să întreci pe alții fără ca să-i ajuți. Metoda aceasta o va introduce și la celelalte strunguri și chiar în atelierul nr. 1. Numai să reușească și atunci astfel va proceda. Se gândi apoi la strungurile vechi din celălalt atelier. La strungurile din atelierul nr. 1, cu metoda va fi mai greu. La mașinile acestea cum se taie șpanuri mai gros, gata, își încetineau mersul. Cu toate acestea îl cunoștea pe Zamfir și știa că lucrează bine. Știa că el reușise să înlătore timpii morți, să-și organizeze mai bine munca. Totuși Vlad îl găsi pe Zamfir vinovat de felul cum lucra. Niciodată Zamfir nu arătase tovarășilor săi metodele lui. Dacă Zamfir i-ar fi arătat, poate că și el ar fi lucrat mult mai bine atunci când se afla în acelaș atelier, la strungul cel vechi. El nu va proceda astfel, va arăta fiecărui muncitor cum trebuie aranjate cuțitele în dispozitiv. Numai să-i reușească planul pe care și-l pusese în gând. Va încerca și va reuși. Strungul cel nou este puternic și va rezista. Tăind șpanul gros, cu un singur cuțit poți strica rapidul. Cu două cuțite la primul rând de șpan se poate tăia aproape dublu. Să știi că asta-i o idee bună, își spuse Vlad atunci când păși pe poarta casei, dispărând în ogradă. Pe cer noaptea își aprinsese zeci de stelute sclipitoare. Asta arăta că cerul senin al nopții aducea pământului un ger aspru, tăios.

VII

În dimineața aceea, roțița cea nouă strălucea pe strungul lui Vlad. O pusese acolo meșterul Niculae, care înainte de a părăsi atelierul, îi spuse lui Vlad:

— Să ai grijă, băiete. O astfel de roțiță a durat două săptămâni până ce a fost fabricată. A costat mult timp și mai ales mulți bani.

Vlad nu spusese nimic, cu toate că vorbele meșterului îl lovira ca un ascuțit în inimă. Era, pe de altă parte însă, bucuros că de acum va putea lucra cu mai mult curaj. Dacă va înlocui roțița defectă, cu siguranță că va depăși și producția. În afară de asta își pregătise totul pentru a pune în funcțiune metoda cu două cuțite. Atunci norma va rămâne cu mult în urmă și comanda Cefereului va fi livrată înainte de termen.

Demontă roțițele strungului și puse la loc roțița cea nouă. Pe cea veche o așeză cu grijă în raftul cu piese, gândindu-se ca la ora prânzului s'o predea magaziei de rezerve. După ce remontă strungul și puse la loc capacul, începu lucrul. Pierduse deja timp prețios și Vlad lucra cu și mai mult zor. Prinse fierul în universal și așeză cele două cuțite în dispozitivul de acum pregătit. Dacă reușesc, își dădu cu părerea Vlad, atunci va fi bine pentru întreaga fabrică. Dădu drumul strungului și își trecu mâna peste fruntea umezită de sudoare. Apoi mâinile lui prinse de manivelele căruciorului, simțeau duduitul motorului. Primul cuțit prinse șpan și Vlad își încordă atenția. Cel de al doilea cuțit se apropie și începu să rupă șpanul. Atenția lui Vlad era și mai încordată. Strungul mergea bine, iar cele două cuțite care de-acum tăiau șpanul din gros, nici nu se simțiră ca o greutate pentru motor. „Trage și încă bine”, își spusese Vlad. Radu și Dinu aveau dreptate. Cu așa unealtă lucrezi cu plăcere. Cum nescotise aceste cu-

vinte. Gândurile copilărești încercaseră să-l rupă din munca aceasta plăcută.

Apoi se gândi cu sufletul înflăcărat la surpriza pe care o vor avea tovarășii din atelier atunci când vor afla de roadele noii metode. Niciunul dintre strungarii din fabrică nu se gândise la această metodă atât de simp'ă. Privi cele două dăre ale șpanului, ce cădeau ondulate spre pământ și mângâie cu blândețe roțițele strungului. „Mergi, strungule”, părea să spună. Timpul trebuie ajuns din urmă și întrecut. Trebuie să facem lucrul acesta acum mai mult ca ori-când. Trebuie. Auzi, strungule? Trebuie.

VIII

Când a căzut seara peste fabrică, Vlad a numărat cu inima strânsă de emoție cele nouă șuruburi lucrate. Se gândea la surpriza magazionerului și întradevăr nu se înșelase. Magazionerul privi uimit.

— Cum se poate, tovarășe Vlad, să fii atât de neglijent? Ai ținut lucrul pe două zile și știi că asta nu-i permis.

— Nu-i așa, tovarășe Ioniță. Știi prea bine că ieri seară am predat piesele. Cată în registre și vei vedea.

Magazionerul se uită într'un registru învechit și dădu din cap.

— Ai dreptate... Iartă-mă, că... Vezi... Credeam... Dar celelalte șuruburi ale cui sunt?

— Ale cui, auzi, ale mele!

— Cum asta?

— Ei, tovarăşe Ioniţă, nu-i timp de vorbă. Ia pie-sele în primire şi despre înmulţirea şuruburilor vor-bim altădată. Acum trebuie să mai trec şi pe la meş-terul atelierului.

Magazionerul luă şuruburile şi nu mai spuse nimic. Vlad se îndepărtă şi pe faţă i se cetia un zâmbet voios. Simţea cum privirea curioasă a magazioneru-lui îl urmăreşte. De altfel curiozitatea acestuia era îndreptăţită. Doar ştia cât de prost lucrase Vlad în ultimul timp...

După ce-şi îmbracă hainele de drum, porni pe poarta atelierului şi ieşi în şoseaua largă. Trecuse pe la meşterul atelierului şi pe la Organizaţia de Partid, unde comunicase despre rezultatul metodei. Meşterul îl bătuse prieteneşte pe umăr în semn de încurajare, iar cu Dinu discutasese îndelung extinderea metodei. Intr'adevăr, Vlad realizase un lucru folo-sitor.

Acum mergea pe şosea cu pasul domol. Vântul rece îl întâmpinase cu asprime. Ridică gulerul larg al scurtei şi privi în largul cerului întrebându-se dacă va ninge. Ca răspuns la această întrebare simţi pe faţă o boare umedă. Iarna, deşi se apropia de sfârşit, nu-şi arătase înfăţişarea.

Şi cum păşea înainte tăcut, auzi din urmă apro-piindu-se paşi grăbiţi. Intoarse capul şi privirea lui îl întâlni pe moş Matei, care se apropia zorit.

— Da' grăbit mai eşti, Vlade, spuse bătrânul când fu lângă el.

Porniră împreună şi moş Matei începu să fluere o melodie învechită, pe care zadarnic Vlad îşi munci

capul ș'o descifreze. În cele din urmă tânărul se mulțumi să spună:

— Ești vesel azi, nea Matei!

— Vesel? se minună moșul. Da, de ce să fiu trist? Nu mi-a murit nici vițeaua și nici nu mi-am scrântit vreun picior. Nu-i vorbă că vițea nu am, cât despre picioare, dacă mergi cu grijă, nu ți le poți scrânti.

— Vlad zâmbi la gluma moșului.

— Bine, bine, dar nici acum câteva zile când ne întâlnirăm nu-ți murise vițeaua și totuși...

— Ei, atunci era altceva la mijloc.... îi fură vorba din gură moșul. Azi s'a schimbat, nepoate.

— Nu înțeleg, făcu pe miratul Vlad.

— Apoi greu mai ești de minte, băiete. Azi am motiv să fiu mai vesel, de, am lucrat mai bine ca ieri. Și bătrânul răsuflă ușurat ca și cum spusese tot ce-i frământase sufletul.

— Așa! Și cum de ai lucrat mai bine? întrebă cu vădită curiozitate Vlad.

— Măi nepoate, măi, cu tine omului îi e greu ș'o scoată la capăt. Vezi tu, azi am lucrat șase șuruburi și una a doua. Înțelegi, șase șuruburi și...

— Șase șuruburi și jumătate — și Vlad căscă ochii, făcând pe miratul. Bravo, nea Matei, știi că-i bine. Spune-mi și mie cum de ai realizat acest lucru?

— Cum? Hei nepoate, nu înțelegi. Așa am simțit eu că trebuie să fac și atunci când simți un lucru în suflet, trebuie să-l faci după dorință. Am dat puțin zor și am calculat mai bine mișcările de mânăire a mașinii.

— Zău că-i grozav și Vlad dădu din cap, aprobând cuvintele bătrânului.

Continuară să meargă grăbiți pe șoseaua ce se desfășura ca o panglică cenușie în inserarea ce cobora. Și în liniștea aceea tăcută a serii nu se auzeau decât pașii târșiți pe asfaltul șoselei sau lătratul unui câine supărat. Era liniște și bătrânul, care se plictisise de tăcere, spuse:

— Incercasem de mult să ajung aici. Mă frământam tot timpul și odată chiar mi-am zis: „Lasă-te de prostii Matei, n'ai să ajungi la șase șuruburi și jumătate. Te-ai gândit să-l ajungi pe Zamfir? Este prea mult pentru anii tăi, pentru puterile tale”. Nu știu, dar parcă eram supărat pe mine însumi. Mă gândeam la rabla aia de strung și-mi ziceam că poate și construcția mașinii este una din pricini. Nu era adevărat. Drept este că lucrez la o vechitură, dar mai drept era că nu-mi organizasem bine munca. Și când am judecat astfel, niște fiăcări începură să mă ardă de-a-lungul pieptului, flăcări care se întinseră până în creștetul capului. Atunci mi-am zis: „Stai Matei, încă nu te-ai rablagit. Ai curaj. Vei reuși, numai gândește-te bine la tot ce faci. Caută să simplifici și să reduci mișcărilor de mână a mașinii”. Acum sunt bucuros, am reușit — și bătrânului i se lumină fața atunci când își ridică privirea spre Vlad.

Fața lui Vlad nu arăta niciun semn de mirare pentru asemenea ispravă de data aceasta. Părea să fie preocupat de alte gânduri și lui moș Matei îi păru rău.

— Dar tu, Vlade, pare că iar ai scrântit-o. Ți s'a întâmpat ceva? Ai făcut din nou vreo borboacă?

Te-am văzut de dimineată pe când treceam prin fața atelierului vostru, cum demontai ștrungul.

— Intr'adevăr, spuse Vlad. Dar să știi, nu mi s'a întâmplat nimic.

— Atunci ți-ai irosit timpul pentru verificarea mașinii. Am auzit că ți-a adus roțița cea nouă.

— Nu, nici asta nu-i. Roțița a mers bine din primul moment. Cât despre timp, dacă grăbești puțin, îl ajungi din urmă, ba chiar îl întreci.

— Totuși se pare că n'ai mai lucrat cât lucrai în celelalte zile?

În ochii lui Vlad scânteia o luminiță vie, pe care bătrânul nu o înțelegea, cu toate că-și muncea mintea.

— Ai dreptate. N'am mai lucrat ca ieri și nici cele cinci șuruburi nu le-am făcut.

Apoi ochii lui Vlad se pironiră de-a-lungul drumului spre căsuța cu pereții albi, de care se apropiau.

— Dar câte ai făcut? întrebă bătrânul cu nerăbdare.

Vlad nu răspunse. El păru că-și cumpănește cuvintele mai înainte de a răspunde. După o scurtă gândire, spuse cu aceeași vorbă liniștită și calmă:

— Drept să-ți spun, nea Matei, am făcut doar nouă.

Bătrânul căscă ochii și-l privi o clipă aiurit.

— Cât? întrebă el, părându-i-se că n'a auzit cuvintele destul de bine.

— Am zis nouă, răspunse cu aceeași voce Vlad.

— Cum asta? Și moș Matei se țintui locului.

— Ei cum! Am dat puțin zor și gata, treaba s'a făcut...

— Glumești, băiete, sau...

— Nu glumesc de loc, zâmbi Vlad.

— Atunci cum de ai reușit? Spune-mi și mie.

Cei doi porniră mai departe și pasul de data aceasta le era domol și fețele încordate.

— Mai mult nu am de spus. Ai să mergi mâine la magazinier și ai să-l întrebi. În mintea lui Vlad se gândi că bătrânul tot o să afle de noua sa metodă și se gândise să-l pună puțin în frământare. De altfel o vor afla și ceilalți strungari din atelier. Se opri lângă casă și întinse mâna bătrânului, care era încă nedumerit.

— La revedere, nea Matei, și drum bun.

— Noroc nepoate, spuse bătrânul încurcat. Află însă că ești un mare mincinos. Știi, unul care nu-și vede lungul nasului de minciuni.

Vlad zâmbi privind fața nedumerită a bătrânului.

— Cum crezi, spuse el. Strânse mâna bolovănoasă a bătrânului și se îndepărtă, în timp ce moș Matei porni cu grabă de-a-lungul șoselei. Bătrânul era îmbufnat și grăbit.

Peste oraș cerul se înnegurase și noaptea se întinse fără pic de lună.

IX

În atelierul strungurilor noi se introdusese metoda celor două cuțite. Vlad trecuse pe la fiecare strung și alături de strungarii din atelier se strădui s'o adapteze mașinilor. După o zi de muncă roadele se arătară și în activitatea celorlalți strungari. Planul din acea zi fu depășit cu mult și pe fețele oamenilor

se citea bucuria victoriei în lupta dată cu timpul ne-statornic.

În acelaș timp se încercă introducerea metodei și la celălalt atelier. Rezultatele pe care le dădu metoda în munca atelierului nr. 1, însă nu fu tocmai strălucite. Aici strungurile vechi se împotriveau și mergeau din greu atunci când cele două cuțite prinse în dispozitiv sfredeleau fierul. Zamfir și ceilalți muncitori se străduiau din răspuțeri. Ei căutau diferite metode pentru a da mai multă putere mașinii. Aceste metode constau în primul rând, în a scurta curelele de transmisie care patinau și de a presăra sacăz pentru a nu aluneca pe fierul încins. Un alt fapt pe care oamenii îl considerau de ajutor, era acela că din ziua aceea fiecare muncitor nu pleca de la lucru până nu-și ungea cu atenție strungul, curățindu-l de îmbăcseala prafului. Datorită acestor lucruri și la atelierul nr. 1 producția fu depășită mult față de trecut.

Zamfir, cel mai bun strungar al atelierului nr. 1 își da toată osteneala și-și muncea mintea să găsească o metodă pentru a-i ajunge pe cei din atelierul nr. 2. Dar, de data aceasta nu mai avea de luptat cu timpul, ci cu însăși inferioritatea mașinii. În cele din urmă, Zamfir introduse o metodă nouă de simplificare a mișcărilor de schimbat piesele și de înlăturare a timpilor morți, care îngreunau munca atunci când da ghiventuri șuruburilor. În urma acestui fapt reuși să ajungă la nouă șuruburi pe zi. Mai avea un șurub și Vlad putea fi ajuns.

Acest lucru avu ca urmare pentru Vlad realizarea a douăsprezece șuruburi. Dar aceasta însă se întâmplă, numai atunci când stătu de vorbă cu Zamfir,

care se lămuri că nu-i bine să ții secretul unor metode, care poate ușura munca tovarășilor din atelier.

Discuția avută cu Zamfir fu din cele mai aprinse. Vlad, care făcuse din metoda sa un bun al atelierelor, căută să-i arate lui Zamfir că stând departe de oameni și a nu le împărtăși din cunoștințele tale, nu faci decât să îngreunezi munca de îndeplinire și depășire a Planului de Stat. În cele din urmă Zamfir își dădu seama de greșală și chiar în ziua aceea îi împărtăși lui Vlad și oamenilor din ateliere, metodele sale. Dela Zamfir, Vlad învăță multe, la fel cum învățau și ceilalți strungari. Acum știa cum piesa poate fi schimbată cu mișcări precise într'un timp scurt. Învăță cum pot fi eliminați timpii morți, dacă îți organizezi mai bine munca și dacă lucrezi cu atenție. Acum Vlad nu se mai simțea lucrătorul de până mai ieri. Învățase multe și-și dădu seama că prima școală este fabrica, ale cărei învățături trebuie să însușești bine înainte de a merge mai departe. Iată, devenise un fruntaș cu adevărat. Era socotit ca muncitor priceput, om cu gândire și posibilități. Și acest lucru însemna mult pentru Vlad.

X

În seara aceea lăsând lucrul, Vlad se gândi că n'ar fi rău să mai treacă pe la Organizația de Partid. De când făcea parte din Comitetul U.T.M. al fabricii, pașii îl duceau adesea spre camerele frumos pavozate cu tablouri și lozinci. Sta ore întregi de vorbă cu câte un membru din biroul Organizației și uneori cu însuși secretarul. Acum când luă această hotă-

rîre, își aminti că munca atelierului în care era antrenat, îl reținuse. Socoti în minte și-și dădu seama că nu dăduse pe la Organizația de Partid de câteva zile. Acest lucru îl făcu să simtă o greutate apăsătoare în suflet.

Când ajunse aproape de poarta fabricii și vru să dea colțul după atelierele nituitorilor, se întâlni față în față cu secretarul. De cum îl văzu, Dinu zâmbi, apoi spuse:

— Noroc, Vlade. Tocmai aveam treabă cu tine.

— Noroc, tovarășe Dinu — și Vlad se apropie de secretar.

Își strânseră mâna voimicește și Dinu îl privi cu aceeași blândețe în ochi.

— Uite despre ce e vorba Vlade. Se deschide o nouă școală de sub-ingineri și biroul Organizației noastre a hotărît să mergi tu, împreună cu Zamfir. Ce spui?

Fața lui Vlad se îmbujoră. Școlile îi pricinuiseră atâtea neazuri... Era nehotărît... Se gândi la strungul cel nou, care îi era atât de drag și alături de care spera în noi succese. Se gândi la oamenii pe care și-i legase sufletește. Se gândi mult și când răspunse, vorba lui răsună metalic, cu tărie.

— Nu, tovarășe Dinu, am renunțat la școală. Am avut atâtea neplăceri cu trecuta școală, încă sunt hotă... Vorbele îi se opriră ca un nod în gâttej și ochii se țintuiră spre omul din față, care începu să-și clatine muștrător capul.

— Ți-am spus eu, Vlade, că nu ești totdeauna chibzuit. Nu oricine are cinstea să meargă la școală. Ești tânăr. Viitorul îți stă în față și tu nu trebuie să oco-

lești drumul care ți se deschide. Vei învăța și sunt sigur că vei reuși. Organizația de Partid are încredere în tine. Ești un fruntaș al muncii și un element care poate reprezenta cu cinste fabrica. Ascultă, băiete: un muncitor priceput poate fi și un școlar iscusit. Tragere de muncă să ai și atunci nimic nu-ți stă în cale. Apoi să mai știi încă un lucru. Azi, fabrica noastră are nevoie de tehnicieni mulți și pricepuți. Oameni de încredere, crescuți din sânul clasei muncitoare. Ca inginer vei fi mai util fabricii decât ca simplu strungar, lângă mașină. Deci mergi sănătos la școală, băiete...

Vorbele secretarului avură darul să-l schimbe pe Vlad. Se rușină de purtarea lui nechibzuită și-și spuse că Dinu are dreptate. Privi spre Dinu și întrebă:

— Și când spuneați, tovarășe, că începe școala?

— Peste trei săptămâni, băiete. Destul timp să te poți pregăti.

Vlad nu mai stătu în cumpănă și hotărî:

— Voi merge, tovarășe Dinu.

— Așa, băiete, se luminează fața lui Dinu, care-l bătuse pe umăr. Pregătește-te de examen și mai treci seara pe la Organizație, să ne mai sfătuim.

Vlad, strânse mâna secretarului de care apoi se despărți. Porni pe poarta fabricii și nu știu când a ajuns acasă. I se păru că un vânt îl purtase cu grabă de-a-lungul șoselei, prin înserare. Intră în locuință ca o furtună și se adresă bătrânei de cum o zări:

— Mamă, nu cumva știi unde-s cărțile mele?

Bătrâna îl privi curioasă.

— Da, mamă, niște cărți pe care numai dumneata știi unde le-ai pus, spuse încă odată Vlad, pentru ca bătrâna să înțeleagă mai bine și să-și amintească.

— Da, da, își aminti bătrâna. Tu îmi spuseși că nu-ți măi trebuiesc. Le-am pus în lada de sub pat.

Vlad se aplecă, trase lada și scoase la iveală teancul cu cărți. Erau cărțile primite dela Partid încă pentru examenul trecut. Le ridică și le privi îndelung. Impinse cu piciorul lada la loc și se apropie domol de masă.

Bătrâna îi urmărea mersul și ochii ei trădau curiozitate.

— Cărțile astea, te rog, mamă, să le lași mereu pe măsută, spuse Vlad, care arătă apoi cu degetul. Colo lângă patul meu.

Se așază la masă și începu să răsfoiască cu înfrigurare fiecare carte în parte. Noaptea îl prinse cetind și notând într'un caiet ca un adevărat școlar.

Bătrâna, care pregătea mâncarea, îl privea din când în când și da din cap, minunându-se. Nu-i venea să-și creadă ochilor. „Vlad citea, învăța și-și nota cifre și probleme”.

Privirea lui Vlad era ațintită cu atenție în filele cărții. Și ochii lui alergau cu grabă printre rândurile scrise. Și în acești ochi tăciunii, bătrâna pătrundea și pricepea mai bine ca oricând cotitura sufletească a celui pe care îl crescuse primăveri și ierni.

Clasificarea zecimală: 8 R — 32

1

Prezenta lucrare a fost tipărită de
INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE C. G. M.
Oc ombrie 1949 - Tiraj 12.00 + 350
Nr. 3078/20 - 10 - 949

1150

ANTICARIAT
CLUJ
Lei 1,30

EDITURA C. G. M.

AU APĂRUT

L. OSTROVER

VESTITORII FURTUNII

VL. SOBOLIOV

FAMILIA BARANOV

C. DAN și N. JIANU

POVEȘTEA TRACTORULUI
DELA MINEREU LA BRAZDĂ

DUMITRU SĂRACU

ÎNTOARCERE LA VIAȚĂ

GEORGE DAN

DECORAT CU ORDINUL
MUNCII

ȘTEFAN POPESCU

REȘIȚA — ORAȘUL UZINĂ